Ἰωάννην Νικολαΐδην
Ὀπλαρχηγοῦ Πουτέτση 23
ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Π Υ Ρ Ε Ο Ε
ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΓΡΑΦΕΙΑ: Βερανζέρου 4. Τηλ. 3639.095—3629.769 ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ ΑΘΗΝΑΙ, ΙΟΥΛΙΟΣ 1979

ΕΤΟΣ Ζ΄. ΠΕΡ. Β΄. ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 42 (78). ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡΧ. 10 ■ ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΥΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ■ Διευθυντὴς Συντάξεως ΣΠΥΡ. ΔΑΠΕΡΓΟΛΑΣ

ΖΕΡΒΑΣ - ΒΟΡΕΙΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ

Γιὰ ὅσους ἔζησαν τὰ γεγονότα καὶ τὶς καταστάσεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης — πρὶν ἀπὸ 37 χρόνια – ἡ ἀνάμνηση τῶν προσώπων ποὺ διαδραμάτισαν ἕνα ρόλο μὲ εὐρύτερες προεκτάσεις, ἀποτελεῖ χρέος καὶ ἀνάγκη. Ἕνα ἀπ' αὐτὰ τὰ πρόσωπα εἶναι καὶ ὁ Ναπολέων Ζέρβας. Ὅταν ἀναλογισθοῦμε τὴν διάσπαρτη διάθεση τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ γιὰ ἀντίσταση κατὰ τοῦ κατακτητῆ καὶ τὴν ἀναζήτηση ἀπ' αὐτὸν ἡγετικῶν στελεχῶν νὰ ὑλοποιήσουν τὴ διάθεσή του αὐτή, ὅταν ἀναλογισθοῦμε τὰ προβλήματα καὶ τὶς δυσκολίες ποὺ δημιουργοῦσε ἡ ἀνελέητη βία τοῦ κατακτητῆ καὶ τὸ δίλημα ἀνάμεσα στὸν ὁποιασδήποτε μορφῆς συμβιβασμὸ καὶ στὴν πρόκριση τοῦ ἀγώνα καὶ τῆς θυσίας, ἀποκτᾶμε κάποιο πιὸ ἀντικειμενικὸ κριτήριο γιὰ τὴν ἀξιολόγηση τῆς συμβολῆς τοῦ Ζέρβα, στὸ νὰ συνενώσει τὶς ἐθνικὲς δυνάμεις καὶ νὰ θεμελιώσει τὴν Ἐθνικὴ Ἀντίσταση τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ ἐγγράψει τὶς ὑποθῆκες γιὰ τὴν ἀναβίωση τῆς ἐλεύθερης Ἑλλάδας, θεμελιωμένης στὴν ἐθνικὴ ἱστορία καὶ στὶς ἐθνικὲς παραδόσεις.

Ὅταν ἔλθει τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἡ ἀδέκαστη ἱστορία, ἀνεπηρέαστη ἀπὸ προκαταλήψεις καὶ σκοπιμότητες, θὰ κρίνει ἀντικειμενικὰ τὶς θετικὲς καὶ τὶς ἀρνητικὲς πλευρὲς τῆς δραστηριότητας καὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Ζέρβα στὴν περίοδο ἐκείνη.

Σὲ ὅ,τι ἀφορᾶ εἰδικότερα τὸ βορειοηπειρωτικὸ θέμα, μπορεῖ νὰ λεχθεῖ ἀνενδοίαστα ὅτι ὁ Ζέρβας, ἀπὸ τὸ πρῶτο ξεκίνημά του γιὰ τὴν Ἐθνικὴ Ἀντίσταση, περιέλαβε τὴν βορειοηπειρωτικὴ ὑπόθεση σὰν ἕνα κομμάτι τῆς ὅλης ἐθνικῆς προσπάθειας. Καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοια αὐτή, ἐνέταξε ὀργανωτικὰ τὴν ἀντιστασιακὴ δραστηριότητα τῶν Βορειοηπειρωτῶν μέσα στὰ πλαίσια τοῦ ΕΔΕΣ καὶ τῶν ΕΟΕΑ.

Καὶ μὲ τὴν ἠθικὴ συμπαράσταση τοῦ Ζέρβα συγκροτήθηκε στὴν Β. Ἤπειρο τὸ Μέτωπο Ἀπελευθερώσεως Βορείου Ἠπείρου (Μ.Α.Β.Η.), ποὺ ἔδρασε πολύπλευρα ἐναντίον τῶν πολλαπλῶν ἐχθρῶν τοῦ συμμαχικοῦ ἀγώνα, γιὰ νὰ ἀναγκάσει τὸν Ἀμερικανὸ δημοσιογράφο RUSSEL HILL νὰ γράψει στοὺς «Τάιμς τῆς Νέας Ὑόρκης»: «Τὸ Κίνημα Ἀντιστάσεως περιορίζεται μόνο στὸ νότιο τμῆμα τῆς Ἀλβανίας, δηλαδὴ στὴ Βόρ. Ἤπειρο». Ἡ βορειοηπειρωτικὴ αὐτὴ ἀντίσταση κατὰ τῶν κατακτητῶν, εἶχε σὰν συνέπεια πολυάνθρωπες θυσίες τῶν ἀγωνιστῶν καὶ καταστροφὲς στὸ χῶρο τῆς Βορείου Ἠπείρου, γιὰ νὰ προσθέσει τίτλους ἑλληνικότητας τῆς περιοχῆς αὐτῆς.

Ὅταν ἀντίξοες συνθῆκες δυσχέραναν ἀφόρητα τὴ συνέχιση τοῦ ἀντιστασιακοῦ ἀγώνα τῶν Βορειοηπειρωτῶν, χωρὶς ὁ ἀγώνας αὐτὸς νὰ ἐκλείψει καὶ στὸ χῶρο τῆς Β. Ἠπείρου, ἕνας μεγάλος ἀριθμὸς ἀγωνιστῶν Βορειοηπειρωτῶν ἀναγκάσθηκε νὰ μετακινηθεῖ στὸν ἑλλαδικὸ χῶρο καὶ νὰ ἐνταχθεῖ στὶς ΕΟΕΑ, κάτω ἀπὸ τὴν ἄμεση ἡγεσία τῶν στελεχῶν τοῦ Ἀρχηγείου τοῦ Ζέρβα.

Μὲ αὐτὲς τὶς σκέψεις, ὁ βορειοηπειρωτικὸς κόσμος συμμετέχει στὸ μνημόσυνο τοῦ Ζέρβα καὶ ὅλων ἐκείνων ποὺ κάτω ἀπὸ τὴν ἡγεσία του ἀγωνίσθηκαν καὶ θυσιάσθηκαν στὰ ἠπειρωτικὰ βουνά, σὰν πρωτοπόροι τῆς Ἐθνικῆς Ἀνιστάσεως καὶ πρόσφεραν ἀνεκτίμητες ὑπηρεσίες στὸν συμμαχικὸ ἀγώνα.

ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ Κ.Ε.Β.Α. ΣΤΟΝ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΑΓΩΝΑ

Ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ Βορ)κοῦ Ἀγῶνος, ἀπέστειλε πρὸς τὸν Πρόεδρο τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας, τηλεγράφημα συμπαραστάσεως στὸν ἐθνικὸ ἀγῶνα τοῦ ἀδελφοῦ κυπριακοῦ λαοῦ. Ὁ Πρόεδρος τῆς Κύπρου ἀπήντησε μὲ τὸ ἀκόλουθο γράμμα:

Λευκωσία, 28 Ἰουλίου 1979
Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ
Βορειοηπειρωτικοῦ Ἀγῶνος
Ἀθήνα

Ἐπῆρα τὸ τηλεγράφημά σας τῆς 20ῆς Ἰουλίου καὶ σᾶς ἀπευθύνω τὶς εὐγνώμονες εὐχαριστίες μου γιὰ τὴ συμπαράστασή σας καὶ τὶς καλὲς εὐχές σας. Σὲ ὅλους σας ἀπευθύνω τὸν ἐγκάρδιο χαιρετισμό μου.

Μετὰ τιμῆς
ΣΠΥΡΟΣ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ
Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΝΗΜΗ ΣΤΟΥΣ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΩΝ ΧΕΙΜΑΡΡΙΩΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΡΕΣΒΕΥΤΙΚΗΝ ΔΙΑΣΚΕΨΙΝ ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ (3 Ἰουλίου 1913)

Τοῦ ΛΑΜΠΡΟΥ ΣΠΥΡΟΥ (ΒΟΥΝΙΩΤΗ), Γιατροῦ, Λογοτέχνη — Συγγραφέα

Πρὸς τοὺς Α.Α.Ε.Ε. τὸν πρόεδρον τῆς Συνδιασκέψεως σὲρ Ἔδουαρδ Γκρέϋ καὶ τοὺς Ἀντιπροσώπους τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, τοὺς ἀποτελοῦντας τὴν Διάσκεψη.

ΛΟΝΔΙΝΟΝ

Ἡ Χειμάρρα διὰ τῶν δύο ἀντιπροσώπων αὐτῆς παρουσιάζεται ἐνώπιον τῶν ὑμετέρων ἐξοχοτήτων ἀποτελουσῶν τὸν Ἄρειον Πάγον τῆς πολιτισμένης Εὐρώπης πρὸς ἀπονομὴν δικαιοσύνης εἰς λαοὺς ζητοῦντας τὴν ἐλευθερίαν των καὶ καίτοι διὰ τηλεγραφικῶν ἀναφορῶν της κατὰ τὸ παρελθὸν ἐξέθεσε τὴν ἱστορίαν της καὶ ἐπεκαλέσθη εὐμενῶς τὴν ἀπόφασιν τῆς Διάσκεψης καὶ ἤδη ἐκτίθησι,

Α΄ Τὴν ἱστορίαν της περιληπτικῶς ἔχουσαν οὕτω:

Οἱ κάτοικοι αὐτῆς Ἕλληνες ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἔμειναν Ἕλληνες καὶ μετὰ τὴν ὑποδούλωσιν τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν εἰς τὸν Μωάμεθ τὸν Κατακτητήν, διότι οἱ Διάδοχοι αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀφῆκαν αὐτοὺς προνομιούχους ἐξαιρετικῶς, μὲ τὰ ἑλληνικά των σχολεῖα, καὶ τὴν τοπικὴν ἀπονομὴν δικαιοσύνης διὰ τῆς δημογεροντίας των.

Ἐπανεστάτησαν διὰ τὴν ἑλληνικὴν ἰδέαν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ὀρλὼφ.

Ἐπολέμησαν τὸν Τοῦρκον τῶν Ἰωαννίνων Ἀλῆ - πασᾶν θέλοντας νὰ τοὺς ὑποτάξη εἰς τὸ κράτος του ἀπὸ τοῦ 1797 μέχρι τὸ 1816, ὁπότε καταβληθέντες ἐξεπατρίσθησαν βίᾳ παρ' αὐτοῦ εἰς Λοῦρον καὶ Σαλαώραν. Ἐπανελθόντες ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ τυράννου εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων των, ὅσοι ἐναπέμειναν ἐκ τῶν κακουχιῶν καὶ τῶν στερήσεων, ἐπανεστάτησαν τὸ 1821 καὶ ἔλαβον μέρος ἐνεργὸν ἀπανταχοῦ, ὅπου ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ ἐπολέμησεν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας της.

Πρὸ τεσσάρων ἐτῶν ὅταν οἱ Νεότουρκοι εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δυνάμεώς των ἐζήτησαν, περιζώσαντες αὐτὴν διὰ στρατοῦ, νὰ τὴν ὑποχρεώσωσι νὰ παραιτηθῆ τῶν προνομίων της, ἀντέστη καὶ τὰ προνόμια αὐτῆς διεσώθησαν.

Ἀπὸ τῆς 5ης Νοεμβρίου 1912 οἱ παλμοὶ τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς τῆς Χειμάρρας καὶ αὐθις ὤθησαν ταύτην ἐμπρὸς καὶ ἡ ἑλληνικὴ σημαία κυματίζει ἐπὶ τῶν ὀρέων ὑπερήφανος, διότι ἐπὶ πέντε μῆνας οἱ κάτοικοι αὐτῆς μόνοι ἀντέστησαν καὶ ἀπέκρουσαν ὅλους τοὺς ληστὰς Τουρκαλβανούς, οἵτινες ἐνέσπειραν πῦρ καὶ σίδηρον εἰς τὴν ἄλλην Ἤπειρον ἡνωμένοι μὲ τὸν τουρκικὸν στρατόν.

Ἡ Χειμάρρα κατεῖχε τὴν ἐλευθερίαν της διὰ τῶν ὅπλων τῶν τέκνων της ἐπὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἀποτελοῦσα πρωτοφανῆ δημοκρατίαν εἰς τὰ σπλάχνα τῆς Τουρκίας.

Ἡ Χειμάρρα κατέχει ἤδη ἀπὸ ὀκτὼ μηνῶν τὸ ἰδανικὸν αὐτῆς, τὴν ἕνωσιν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος!

Ἡ δικαιοσύνη τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποφασίση νὰ ὑποτάξη τὸν πολιτισμὸν εἰς τοὺς Κάφρους; Διότι Κάφρους θὰ ἀντιπροσωπεύσουν οἱ Ἀλβανοί, οἱ δὲ Χειμαρριῶται, κατ' ἀναλογίαν, πολιτισμένους εὐρωπαίους. Αὐτὴ εἶναι ἡ σύγκρισις.

→

ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΙ ΑΝΤΙΛΑΟΙ

ΑΥΛΟΙ ΚΑΙ ΤΥΜΠΑΝΑ

Τῆς ΝΑΝΑΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ

ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

Εἶναι: δύσκολο νὰ νιώσῃς τὴν πίκρα τῆς ξενητειᾶς καὶ τοῦ χωρισμοῦ ἀπὸ ἀγαπημένα πρόσωπα, ἂν δὲν ζῇς τὴν ζωὴ τῆς ξενητειᾶς! «Παρηγοριὰ 'χει ὁ θάνατος κι ἀλησμονιὰ ὁ Χάρος, ὁ ζωντανὸς ὁ χωρισμὸς παρηγοριὰ δὲν ἔχει:. Χωρᾶς ἢ μάνα τὸ παιδὶ καὶ τὸ παιδὶ τὴ μάνα, χωρίζονται τ' ἀνηρόγυνα τὰ πολυαγαπημένα».

Ἡ Ἤπειρος ἔχει δοκιμαστῆ σκληρὰ ἀπὸ τὸν πόνο τῆς ξενητειᾶς. Ὁ Ἠπειρώτης ρύσει ἐξερευνῆς καὶ μὲ μυαλὸ ἐμπορικὸ καὶ πολυάσχολο ξενητεύεται γιὰ μιὰ καλύτερη ζωή, γιὰ κάποια οἰκονομικὴ ἄνεση. Ὅμως εἶναι: τόσο δεμένος μὲ τὸ περιβάλλον, τὸν τόπο του, ποῦ ὅπου καὶ νὰ πάῃ, στὸ μυαλό του ζωντανεύει τὸ τζάκι καὶ ὁ κοπνὸς τοῦ ἀγαπημένου του σπιτιοῦ. Καὶ σὰν Ὀδυσσέας μαγεύεται: μὰ δὲν παρασύρεται ἀπὸ τὶς σειρῆνες ποὺ τοῦ χαμογελοῦν, τὶς πρωτόγνωρες ἀπολαύσεις, τὴν γλυκὴ ἀνεσι τῆς ποσαμπεύσεις γιὰ γυρίσῃ νὰ φεύξῃ ἕνα σπίτι, ἕνα περιβόλι, ἕνα ἀνειρο... Κ: ἂν δὲν κερδίσῃ κι ἂν γυρίσῃ πιὸ φτωχός, καλότυχος ἂν ἔχῃ μάνα νὰ τὸν περιμένῃ... Τὸ χαμόγελό τῆς ἀξίζει: ὅλο τὸ χρυσάφι τῆς γῆς, τὰ μάτια τῆς ὅλα τὰ ἀνειρα τοῦ κόσμου.

Ὁ ξενητεμένος σκέπτεται: αὐτοὺς ποὺ ἄφησε πίσω του. Τοὺς σκέπτεται: καὶ μετὰνει ἡ καρδιὰ του ἀπὸ τὴν νοσταλγία. Ὅσο περνοῦν τὰ χρόνια σκέπτεται: καὶ πονᾶ: γιὰ τοὺς γονεῖς του, ποὺ χρόνο μὲ τὸν χρόνο γεράζουν, μέσα σὲ στεργήσεις καὶ ἔρχεται ἡ ὥρα ποὺ κλείνουν τὰ μάτια τους, μὲ τὸ παράπονο ὅτι δὲν ἔκανεῖδαν τὸ ξεντεμένο παιδί τους. Σκέπτεται: τὴν γυναίκα του, ποὺ μόνη ἀντιμετωπίζει, ἐκτὸς ἀπὸ τ' ἄλλα, καὶ ὅλα τὰ βάρη τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδιῶν τους. Σκέπτεται: τὰ παιδιά του, ποὺ μεγαλώνουν χωρὶς τὴν στοργὴ τοῦ πατέρα, στὴν ὀρφάνια.

Καὶ ξαναζωντανεύουν οἱ ἀντίλαλοι τοῦ ἠπειρωτικοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ, ποὺ ἔχει: θρηνήσει σὲ ὅλες τὶς ἀποχῶσεις αὐτὸν τὸν πόνο τοῦ χωρισμοῦ καὶ τῆς ξενητειᾶς: «Ὁ μισεμὸς εἶναι: κακός, τὸ ἔχε γιὰ φαρμάκι, ὄντας τοὺς φίλους χαιρετᾶς: καὶ ἄλους τοὺς δικούς τους.

Ξενητεύεται: ὁ νιῶς καὶ πιάρνει μαζί του τὸν ἀδάσταχτο πόνο, ποὺ ἡ δημοτικὴ μοῦσα τὸν ἔκανε τραγοῦδι καὶ μοιρολόγι:

«...Ποῦ εἶναι ἔένε ἡ μάνα σου, ποῦ εἶναι κι ἡ καλή σου, νὰ κλᾶψουνε τὰ νειάτα σου νὰ σιάξουν τὸ κορμί σου, κι οἱ φίλοι νὰ σὲ λυπηθοῦν καὶ ὅλ' οἱ ἐδικοί σου;»

Ὅλες οἱ κακοτοπιὲς τῆς ξενητειᾶς εἶναι κακές, ἀλλὰ ἐκεῖνο ποὺ εἶναι: σκληρότερο εἶναι: ἡ ἀρρώστια. Γι:' αὐτό, τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι: γίνεται: παράκλησιν καὶ προσευχή:

«... Παρακαλῶ Σε, Κύριε μου, καὶ προσκυνῶ Σε Θέ μου, ἀρρώστια εἰς τὴν ξενητειὰ τοῦ ξένου μὴ τοῦ δίνεις.
Ἡ ἀρρώστια θέλει σρώματα, θέλει μεγάλη πάστρα, θέλει μανοῦλα, στὸ πλευρό, γυναίκα στὸ κεφάλι:, θέλ' ἀδελφὲς δλόγυρα νὰ τὸν καλοτηρᾶνε...».

Ξενητεύεται: ὁ ἄνδρας κι ἀφήνει τὴ γυναίκα του μὲ τὸν σπαραγμὸ τοῦ ἀποχωρισμοῦ:

«... Ποῦ πᾶς, ποῦ πᾶς ἀφέντη μου, καὶ μένα ποῦ μ' ἀφῆνεις;
Πάρε μ' ἀφέντη πάρε με, πάρε κι ἐμὲ κοντά σου, νὰ φτιάνω δεῖπνο νὰ δειπνᾶς, νὰ σρώνω νὰ κοιμᾶσαι, νὰ στρώνω καὶ τὴν κλίνη μου κοντὰ στὴν ἀφεντιά σου...».

Καὶ περιμένει τὸν γυρισμό του ἀτέλειωτα μερόνυχτα καὶ μῆνες καὶ χρόνια, ρωτώντας γι' αὐτὸν τοὺς διαβάτες, τὸν ἀνεμο, τὴν μοῦρα της:

«... Μὴν εἴδατε"στὴν ξενητειὰ τὸν ἄντρα μου τὸν ξένο;
Τὸν γάρηκα, ἡ ἀχαρη, τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύχτες καὶ μούφυγε καὶ μ' ἄρτηκε καὶ λείπει: δέκα χρόνους, κι ἀκόμη δυὸ τὸν καρτερῶ καὶ καλογρηᾶ θὰ γένω...».

Κὶ ἀὶ περνάει: ὅλον αὐτὸν τὸν χρόνον τῆς προσμονῆς, μὲ παράπονο, ἀγωνία καὶ θλῖψη:

«... Τὴν χαραυγὴ σηκώνομαι:, γιατ' ὕπνο δὲν εὑρίσκω, ἀνοίγω τὸ παράθυρο, κοιτάζω τοὺς διαβάτες, κοιτάζω τὲς γειτόνισσες καὶ τὲς καλοτυχίζω, ποὺ ταραταρίζουν τὰ μικρά καὶ τὰ γλυκοδιζαίνουν. Μὲ παίρνει: τὸ παράπονο, τὸ παραθύρι ἀφήνω, καὶ μπαίνω μέσα, κάθομαι: καὶ μαῦρα δάκρια χύνω».

Τὸ παράπονο τῆς γυναίκας γι:ὰ τὸν χωρισμὸ καὶ τὴν πίκρα τῆς ξενητειᾶς ξεχύνεται: σὲ πλῆθος δημοτικὰ τραγοῦδια. Ἕνα: ἀπ' αὐτὰ εἶναι: καὶ τὸ ἀκόλουθο:

«... Μάνα μὲ κακοπάντρεψες καὶ μὲ δῶκες στοὺς κάμποις κι ἐγὼ σὲ κάμπο δὲ βαστῶ, νερὸ ζεστὸ δὲν πίνω.
Ἐδῶ τριγνάνια δὲν λαλοῦν, κι οἱ κοῦκοι δὲν τὸ λένε, τὸ λέει ὁ πετρακόταχας, τὸ λέει τὸ μοιραλόγι:
—Τὸ ποιά 'χει ἄντρα στὴν ξενητειὰ καὶ γιὸ ξεντεμένο, αὐτὲς νὰ μὴν τοὺς καρτεροῦν, νὰ μὴν τοὺς περιμένουν.

Ὅλος αὐτὸς ὁ λυρισμός, ποὺ ξεχειλίζει στὰ ἠπειρωτικὰ δημοτικὰ τραγοῦδια τῆς ξενητειᾶς, ἀφέλεται: στὸν ὑπερχρωμένο συναισθηματισμό μας. Χαρακτηριστικὸ τῆς Φυλῆς μας, ποὺ σπάνια συναντοῦμε σ' ἄλλους λαούς. Μικρὰ πολλὲς φορὲς ἀσήμαντα πραματάκια, μᾶς κάνουν νὰ χαιρόμαστε καὶ νὰ λυπούμαστε ὑπερβολικά. Θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ πῇ, πὼς ἡ ζωή μας ὅλη εἶναι γεμάτη ἀπὸ γέλια καὶ δάκρια, χωρὶς ἄλλες ἐνδιάμεσες καταστάσεις.

Ἀπ' αὐτὸν τὸν συναισθηματισμὸ εἶναι: διαποτισμένη ἡ ζωή μας. Οἱ συνθῆκες κάτω ἀπ' τὶς ὁποῖες ζοῦμε, τὸ κλίμα τῆς πατρίδας μας μᾶς κάνουν τροβαδοῦρους τῆς χαρᾶς καὶ τῆς λύπης. Αὐτὴ εἶναι ἡ αἰτία ποὺ νοιώθομε πιὸ ἔντονα τὴν στέρηση τῆς Πατρίδας καὶ τὴν νοσταλγία:

«Πατρίδα σὰν τὸν ἥλιο σου ἥλιος ἀλλοῦ δὲν λάμπει...».

Ὑπόμνημα τῶν Χειμαρριωτῶν

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ 1 ΣΕΛ.

Ἔχομεν θρησκεία τὴν ὁποίαν διετηρήσαμεν μέσω ἀφορητῶν πιέσεων τῶν αἰώνων.

Θρησκεία ἤτις ἦτο καὶ τῶν Ἀλβανῶν, ἀλλὰ τὴν ὁποίαν ἀσκῆσαν διὰ νὰ προσπορίσῃσι τὰ ὠφελήματα τοῦ τυράννου καὶ νὰ γίνωσι τύραννοι αὐτοί.

Θρησκεία τὴν ὁποίαν ὁ Τοῦρκος κατακτητὴς ἐσεβάσθη, οὐ δὲ ἀλλαξοπιστήσαντες Ἀλβανοὶ μέχρι τῆς ὥρας ἐπροπηλάκισαν. Ἔχομεν θρησκείαν, ἐνῶ αὐτοὶ ἀπώλεσαν τὴν πρώτην καὶ δὲν ἔχουσι δευτέραν.

Ἔχομε σχολεῖα αὐτοσυντήρητα πρὸ 150 ἐτῶν, ἐνῶ οἱ Ἀλβανοὶ οὔτε εἶχον οὔτε ἔχουσι. Ἔχομεν ἐθνισμὸν αἰώνων, ἀλώβητον, κραταιὸν, καὶ τὸν ὑπερηφίσαμεν ἐπὶ αἰῶνας διὰ τὸν ἅπλων καὶ τοῦ αἵματός μας.

Πόσα οἱ Ἀλβανοὶ ὑπεράσπισαν τὸν ἰδικόν των καὶ ἐναγγέλιν τίνας;

Ἔχομεν συνείδησιν ἐθνικὴν, καὶ συνείδησιν θρησκευτικήν, οἱ Ἀλβανοὶ οὔτε εἶχον οὔτε θὰ ἔχωσι ποτέ.

Ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ!!

Ἐν ὀνόματι τοῦ πολιτισμοῦ!!

Ἐπικαλούμεθα παρὰ τῆς Διασκέψεως δικαιοσύνην. Ἐπικαλούμεθα νὰ μὴ ἀφαιρεθῇ ἢ τι διὰ τῶν χεριῶν καὶ τοῦ αἵματος τῶν πατέρων μας εἴχομεν πρὸ τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου καὶ ὅτι, διὰ τὸν χεριῶν μας καὶ τοῦ αἵματός μας ἀπὸ ὀκτὼ μηνῶν κατέχομεν.

Ἂν ἐν τούτοις παρὰ πᾶν θεῖον καὶ ἀνθρώπινον δίκαιον ἡ Συνδιάσκεψη ἄλλως ἀποφασίσῃ,

Δ ι α μ α ρ τ υ ρ ό μ ε θ α !!

Ἐνώπιον αὐτῆς καὶ τῆς πολιτισμένης Εὐρώπης δλοκλήρου, ὅτι θὰ ταφῶμεν ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῶν οἰκιῶν μας καὶ θὰ ἀναμίξωμεν ἐν τέφραν μας μὲ τὴν τῶν πατέρων μας, ἀλλ' Ἀλβανοὶ οἱ Χειμαρριῶται οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν, διότι ἦσαν καὶ εἶναι: Ἕλληνες.

Οἱ πρόκριτοι τῶν χωρίων Χειμάρρας, Παλάσσας, Δουμάδες, Λιάτες, Βοῦνα, Χειμάρρα, Πήλιτσα, Κούβεση, Κυπαρὸ, Πτκέρν, Λούκοβο, Ἅγιος Βασίλειος, Χουτέσοβο, Νέοιτσα.

Καὶ διὰ τὴν ἀνταγραφὴν ἐκ τῶν ἀρχείων μου Δάμπρος Π. Σπύρου (Βουνιώτης), γιαμπὸς λογοτέχνης καὶ συγγραφεύς.

Ἀθῆναι 6.6.79

ΤΑ ΠΡΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΧΕΙΜΑΡΡΑΣ

Τοῦ ΜΙΛΤ. ΣΠΥΡΟΜΗΛΟΥ

Πλεῖστοι ὑπάρχουσιν ἐκδοχαὶ περὶ τῶν προνομίων τῆς Χειμάρρας καὶ τῆς ἐπορχίας ἀφ' ἧς χρονολογοῦνται. Ἡ βεβαία καὶ ἀσφαλεστάτη πασῶν εἶναι: ἡ ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν ἀναφερομένη, ἥτις ὁρίζουσα ἐπακριβῶς τὰς σχετικὰς χρονολογίας στηρίζεται κατὰ τὰς λεπτομερείας ἐπὶ τῶν λαϊκῶν παραδόσεων, αἵτινες ἀπαστέλοῦσι τὴν ἄγραφον ἀλλ' ἀψευδῆ ἱστορίαν τοῦ τόπου.

Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ ἡγεμόνος Καστριώτου, αἱ σύμμαχοι ἐπαρχίαι ἀνὰ μία ὁπεπαύσαντο τῶν κατακτητῶν, πλὴν τῆς ὑπαρχούσης ἡγεμονίας τοῦ Γεωργίου Σπαρσίου, τῆς Χειμάρρας. Πρὸ τοῦ χειμάρρου ἐκείνου τὰ ἀνυπόπτατα ταῦτα τέκνα τῆς φύσεως, ὅτε μὲν ἀναγνωρίζοντα τὴν κυριαρχίαν τοῦ κατακτητοῦ, ὅτε δ' ἐπιτιθέμενα κατ' αὐτοῦ, κατέστησαν ἀνοικονόμητα καὶ ἐπικινδυνα ἐπὶ τῶν ἀπροσίτων ὀρέων των.

Ἐκ τῶν περιέργων τούτων κινημάτων σπουδαιότερα εἶναι: τὸ κίνημα τοῦ 1484, τὸ κίνημα τοῦ 1496 καὶ τὸ κίνημα τοῦ 1510.

Κατὰ τὴν ἐκκίνησιν ἐκείνην ἡ Πύλη εὑρεθεῖσα εἰς δυσχερῆ θέσιν, διώρισε διαλογὴν τῶν ἐκ τοῦ χωρίου Παλάσσης ἀρνησθήσεσιν Ἡλίαν Πασσᾶν ἢ Ἠλιᾶ ἢ Ἀγᾶ Πασσᾶν.

Οὗτος κατ' ἐλίγον διά τε τῆς πειθοῦς καὶ τῆς βίας κατόρθωσε νὰ ὑπαγάγῃ αὐτοὺς ὁριστικὼς εἰς τὴν Τουρκικὴν κυριαρχίαν, παραχωρήσας ἱκανὰ προνόμια σημειοδείμενα μὲ τὸν χαρακτῆρα τῶν ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ὑποταγήν.

Κρίνοντες ἱστορικῶς τὸν Ἠλιᾶ καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος, καὶ ἀναλογιζόμενοι: τὴν ἐξέλιξιν τῆς μετέπειτα τουρκικῆς ἐπιροῆς καὶ τὴν ἐξασθένησιν τῆς ἐπαρχίας, ἐπαίνους μᾶλλον ἢ ἀνάθεμα θέλομεν τὸ ἀποδίσῃ. Οὐχ' ἧττον ὅμως ἡ πρᾶξις αὐτοῦ ἀπὸ ἠθικῆς ἀξέτα ζομένης ἀπόψεως καταγράφεται αὐτὸν εἰς τὴν ἀριθμοῦσαν τοῦς προδότοις στήλην καὶ διπλῆν βεβαίως, καθότι ἐπρόδοσε τὴν τε θρησκείαν καὶ τὴν πατρίδα.

Τὰ παραχωρηθέντα ὑπὸ τοῦ Ἠλιᾶ προνόμια ἦσαν, κατὰ τὰς ἀσφαλεστέρας παραδόσεις τὰ ἑξῆς:

α) Σύμπασα ἡ ἐπαρχία οὐδένα ἄλλον φόρον ἐπλήρωνε ἐκτὸς μόνον τὸν τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς σουλτανικῆς κυριαρχίας.

β) Αἱ ὑποθέσεις τῶν ἐγχωρίων ἐδικάζοντο ὑπὸ τῶν προεστώτων τῶν χωρίων, ὧν αἱ ἀποφάσεις στηρίζόμεναι ἐπὶ τοῦ γραπτοῦ καὶ ἀγράφου ἠθικοῦ νόμου, ἐξετελοῦντο ἀμελίκτως.

γ) Αἱ ἀποφάσεις τῶν προεστώτων ἐπεκυροῦτο ὑπὸ τοῦ ἰδιαιτέρου αὐτῶν ἐπισκόπου πρεσβεύοντος κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν Βουθρωτῷ, μετέπειτα δὲ ἐν αὐτῇ τῇ Χειμάρρα.

δ) Ὑπαχρεοῦται οἱ Χειμαρραῖοι νὰ συνεκστρατεύωσι κατὰ παντὸς ἐχθροῦ τῆς Αὐτοκρατορίας ὑπὸ ἰδίας σημαίας καὶ ἰδίους καπετανάους μισθοδοτουμένους ὑπὸ τῆς Πύλης.

ε) Συνετήρουν ἴδιον ἀντιπρόσωπον ἐν Κων)πόλει: σὺν ἐγνοσμένοις ἀπ' εὐθείας τῶ Σατραλζάμη, ὁσάκις ἐπρόκειτο περὶ πολέμου κατὰ τῆς Βενετίας.

στ) Εἶχον δικαίωμα νὰ ἐπισκέπτωνται τὰς Ὀθωμ. Ἀρχὰς Ἀδλώνος, Δελβίνου καὶ Ἀργυροκάστρου ἐν πλήρει πανοπλίᾳ, οἱ δὲ καπετανάοι καὶ αὐτοὺς τοὺς διοικητὰς τῶν Ἰωαννίνων.

ζ) Τελωνειακὰ δὲν ἐπλήρωνον οὐδ' αὐτὰ δὲ τὰ ἐκ τῆς χώρας των ἐξερχόμενα προϊόντα ὑπέκειντο εἰς οἱανδήποτε φορολογίαν.

η) Τὰ πλοῖα τῶν Χειμαρραίων ἐκυκλοφόρουν ἀτελῶς εἰς τοὺς διαφόρους τῆς Αὐτοκρατορίας λιμένας ἔτι δὲ εἰς οὐδένα ὑπεδάλλοντο ἔλεγχον, ἀλλ' ἐτύγχανον ἰδιαιτέρας προστασίας καὶ περιποιήσεις ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν.

Ἐκ τῶν προνομίων τούτων, τὸ μὲν τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας σκωπηρὸς κατηγρήθη ἀφ' ὅτου διωρίσθη διοικητὴς ἄνευ δικαστηρίου ὁ Γκιολέας· οὐχ ἧττον ὅμως διατηροῦνται παλαιοὶ τινὲς τύποι.

Τὸ προνόμιον ἢ μᾶλλον ἡ ὑποχρέωσις τοῦ συνεκστρατεύειν κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς Αὐτοκρατορίας κατηγρήθη ὡσαύτως, ἀφ' ἧς συνέστη ὁ τακτικὸς στρατός. Ἀντὶ δὲ τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης οἱ Χειμαρραῖοι ἐπεβάλλοντο εἰς ἀνάλογον στρατιωτικὸν φόρον μέχρι τοῦ 1910 ὁπότε ἀπεδεχθέντες τὴν στρατολογίαν, ἀπηλλάγησαν. Τὰ φορολογικὰ περὶ τελωνείων κτλ. μόλις δὲ ἐτήρησε ἐξωπρακτικὸν τρέχα τύπους οἷς ἤτον ὅμως τὰ προϊόντα τῆς γόμης κυκλοφορόντα ἦσαν ἀφορολόγητα.

Ἐν συνόλῳ τὰ διατηρήσαντα προνόμια τῆς Χειμάρρας συνίσταντο εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἀπὸ πάσης φορολογίας ἐξαιρετικῶν, ἐκτὸς ὡμοῤῥαῖς τοῖς τῶν αὐτῆς, ἀποτελούσης τὰ ἀποσιλκά», ἤτοι τὰ κυριαρχικὰ τοῦ Σουλτάνου δικαιώματα, ἐν τῇ ἀμφισβητουμένῃ ἐξαιρεσιμότητι τῶν κατόικων, εἰς ἐλευθέραν διενέργειαν ἐμπορικῶν ἐπαγγέλματος καὶ ἐμπορίου καὶ ἄλλων τινῶν δικαιωμάτων μηδαμινῆς ἀξίας.

... Πλεῖστοι: ὑπάρχουσιν, Ἀπίθανος ἴδέα εἶναι: ἡ τῶν ἐγγράφων τῶν προνομίων Ἀπίθανος ἴδέα εἶναι: ἡ διασώσεως αὐτῶν ἐν Βενετία.

Ὑπωσδήποτε ὅμως ἡ παράθεσις τῶν σοβαρωτέρων ἐγγράφων καὶ ἡ διατήρησις αὐτῶν ἀποδοχῆ ἐκ μέρους τῶν ἀγῶν τοῦ προηγουμένου, ἀποτελεῖ ἀριθῆλως τὴν ἐπὶ σουλτανικῶν φερμανίων, ἐκ γνώρισιν τῶν προνομίων τῆς Χειμάρρας.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ — ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ:
«Πυρσὸν Βορείου Ἠπείρου»
Ταχ. Θυρ. 677 — Ρ. Ο. Β. 677
ΑΘΗΝΑΣ — ATHENS—GREECE
Πληροφορίαι:
Κ. Ε. Β. Α.
Ἱπποκράτους — Ναυαρίνου 8
Ἀριθ. Τηλεφ. 629-769

ΙΟΥΛΙΟΣ — Π Υ Ρ Σ Ο Σ — ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ — 1979

ΜΕΓΑΛΟΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΟ ΗΠΕΙΡΟ

Ο ΒΥΡΩΝ ΣΤΟ ΤΕΠΕΛΕΝΙ

(Τελευταῖο)

Ὅλο καὶ προχωρεῖ ἡ συνοδεία στὰ γραφικὰ τῆς Λιούντζης μοιρά: Ὁ Βύρων κοιτάζει τὶς κορφὲς τῶν μακριῶν βουνῶν, ποὺ σὰν τεράστιες πυραμίδες ὑψώνονται μέα' στ' ὄργιο τῶν πιὸ ἀπίθανων χρωματισμῶν. Φαράγγια μὲ μυστηριακὴ γοητεία κατηφόρζουν καὶ στέκουνται ἀσάλευτα στὶς ἀπόκρημνες πλαγιές. Τὸ δεύτερὸ τῆς ἴδιας ἡμέρας, διασχίζοντας τὰ χωριὰ τῆς ἀρχοντικῆς Λιούντζης, ἐμπήκαν στὸ Κεστοράτες, ὅπου ἐφιλοξενήθησαν σὲ καταφρὸ καὶ σχετικῶς ἄνετο χριστιανικὸ σπίτι. Γιὰ τὴ διανυκτέρευσή σὰ αὐτὴ στὸ Κεστοράτες, ὁ Χουμτράους, δὲν παρέλειψε νὰ σημειώσει: «Τὸ χωριὸ αὐτό, ἐκτὸς ἀπὸ λίγα σπίτια, κατοικεῖται ἀπὸ χριστιανούς. Κάθε πράγμα ἤτανε δαλμένο στὴ θέση του, διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ χωριά. "Ενα πλήθος ἀπὸ διάφορα ἀντικείμενα καὶ ἡ προσοχὴ τοῦ οἰκοδεσπότη ποὺ μᾶς φιλοξένησε, μᾶς ἔκαμε ἰδιαίτερη ἐντύπωση. Στὸ πρόσωπό του, ἂν κι ἦτανε χριστιανὸς δὲ φαίνονταν ἡ κατήφεια κι οὔτε τὸ δειλὸ δλέμμα ἐνὸς χωρικοῦ. Ὅμως, τὸ ἀγροτικό του σπίτι ἤτανε καθαρό, σοβαστισμένο, ἀσθεστωμένο, διόροφο, μὲ στάβλο στὸ κάτω μέρος καὶ κελάρι. Δυὸ δωμάτια σὲ κάθε ὄροφο, πράγμα ποὺ δὲν εἴχαμε δεῖ σ' αὐτὰ τὰ μέρη, εἴχανε δλες τὶς ἀνέσεις καὶ σ' αὐτὰ περάσαμε τὴν καλύτερη νύχτα, ἀφ' ὅτου φύγαμε ἀπὸ τὰ Γιάνενιανα.

Ἀπὸ τοὺς Κεστοράτες συνεχίζουν τὴν πορεία τους βορειότερα ὁ Βύρων, ὁ Χουμτράους κι ἡ ἀκολουθία τους. Διασχίζουν τὰ χωριὰ τῆς Λιούντζης, τὸ Δοξάτες, τὸ Λόκοοβο καὶ τὸ Ἐρίντι, ὅπου διανυκτέρευσαν. Ὅμως ἡ νύχτα ἐδῶ δὲν πέρασε τόσο εὐχάριστα, ὅπως ἡ προηγούμενη στὸ Κεστοράτες.

Ἡ διαδρομή, παρ' ὅλες τὶς κακοτοπιές, εὐχάριστη. Ὅλα ντυμένα στὸ χιονομπιάτικο χρῶμα, χαιρετίζουν τὸν ὑψηλὸ ξένο μέσα στὴ μυστικόπαθη γαλήνη. Ὁ ἠπειρωτικὸς οὐρανός, ὕστερα ἀπὸ τὸ βροχερὸ ξέσπασμα, πῆρε πιὰ τὸ φυσικό του χρῶμα. Ὁ κατιόλογος ποιητὴς χαίρεται καὶ μαγεύεται ἀπ' τὸ ἡλιοβασίλεμα. Τὰ χρώματα τῆς ἡμέρας σβήνουν στὶς κορφὲς καὶ στὶς πλαγιές. Τὰ δαυλὸ τοῦ Κάστρου, τῆς ἀνυπόταχτης καὶ τοῦ Σοπότη ἔχουν πάρει τὸ χρῶμα τῶν μενεξέδων. Ὁ ἥλιος ρίχνει τὸν τελευταῖο του ἀχτίνες πίσω ἀπὸ τὸ ἱστορικὸ Γαρδίκι, ποὺ πιάνουν ἀκόμα κάστρο ἀπράντεχτο, μὲ τοὺς ὑψηλοὺς του μιναρέδες. Ὁ ἥλιος ἀφ' ὅτου διωρίσθη διοικητὴς τῆς Ἀρβανιτιᾶς, τὸ ἀγροτικό του σπίτι ἤτανε κατοικημένο ἀπὸ τὸν Ρομάνο, Ἰωάννης, χοτζάδες, ποὺ περιμένουν τὶς προσταγὲς τοῦ Ἀλῆ, ποὺ ὁ καθένας τους ἀπήχει.

Σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ σεραγιοῦ καθαλάρηδες μὲ πολυτελεῖς σέλες κι ἀσημένιες πάλες, ἕνα ἐτοιμοπόλεμο ἱππικό. Στρατιῶτες μὲ πολύχρωμες φορεσιὲς περιφέρονται ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ. Ἀξιωματικοὶ μὲ ψηλὸ καλπάκι, "Ελληνες καὶ Μαυροβούνιοι μὲ τὸ μπουλούκι τοῦ Ἀλῆ, ἀπαστέλλονται ἀπὸ τὸ σεραγὶ. Ὅλοι αὐτοὶ ἀναμένουν ἀπὸ τὴν περιβάλλον τοῦ Ἀλῆ, διακρίνονται ἀπὸ τὴ φωνή, ποὺ ὁ καθένας τους ἀπήχεῖ.

Ὁ "Αρβανίτης εἶν' ἀγρίοπλος καὶ παρουσιάζει ἀραῖο θέαμα, μὲ τὴν κοντή του φουστανέλα, τὸ ἀσρίκι ἀπὸ κεφάλι, τὸ στάνιμένο του ντουφέκι καὶ τὴν χρυσοῦφαντη ἀρμοῦσα τοῦ ἀξιωματικοῦ. Ἐπαρουσιάζεται μὲ τὸ κάκκινο ζωνάρι, ὁ "Ελληνας ἐν τῷ αἰώνος Ρωμιός — διακρίνεται γιὰ τὴ ζωηρότητα, τὴ σοβαστάρα του καὶ τὴν ἀκατάπαυστη φλυαρία του, κι ὁ γενειοφόρος Τουρκαλᾶς γιὰ τὴν ὑπερηφάνεια, ποὺ δείχνει στὶς ὑποταγμένες συμέες στὴς ὁποῖες φέρεται μὲ σκληρότητα.

"Ολες οἱ φωλὲς τῆς ἐπικράτειας τοῦ Ἀλῆ μὲ τὰ γραφικά τους παράστημα δίνουν στὸ σεραγὶ τὴν ἀκριβῆ σκηνογραφία. Ἄλλοι ἔχουν σοβαρὸς μουσουλμάνος σέρνει τὰ βαριὰ δήματά του καὶ πλουμίζει στὸ πάτωμα, ἄλλοι καθισμένοι σταυροπόδι, ἄλλοι κρεμασμένοι στὸ ταβάνι, ἄλλοι ἀκουμπισμένοι σὲ τοῖχο, ἄλλοι κοιμισμένοι σὲ ἕνα μαξιλάρι, ἄλλοι ἀκουμπισμένοι σὲ ἕνα μαξιλάρι

ΔΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΚΑ·Υ·ΜΟΙ ΚΑΙ ΝΟΣΤΑΛΓΙΕΣ

Δεκαπενταύγουστος στό μοναστήρι Φρασταν̃ής.

Στό παλιό ξαναπῆγα μοναστήρι
κι ἔζησα λίγες ὧρες προσευχῆς.
Τῆς σκέψης μου παράλλαξαν οἱ γῦροι,
τά ρίγη ἀναβλαστῆσαν τῆς ψυχῆς.

Γ. ΑΘΑΝΑΣ

Ἀγγνάντια στό βουνό, χωμένο μέσα στό βαθυπράσινο λόγγο, βρίσκεται τό γαλήνιο μοναστήρι τῆς Φρασταν̃ής στην Κάτω Δερόπολη. Μισοκρυμμένο σέ κακοτράχαλη πλαγιά, φυσκωμένη μέ πουγκάρια κι ἄλλα ἀγριοδένδρα, πού τό μαντρώνουν ἀπ' ὅλες τίς μεριές. Στά καταρράχια του, στά ἰσώματα καί στίς γύρω λαγκαδιές ἀντηλαλοῦσαν τά τροκάνια γιδιῶν καί προβάτων. Οἱ πιστικοί εἶναι: οἱ μόνιμοι φρουροί σ' αὐτόν ἐδῶ τόν τόπο. Μονάχα αὐτοί συντροφεύουν τ' ἄγρια βράχια, τά ριζοβούνια, τά λιβάδια. Κι ἡ γλυκύλαλη φλογέρα τῶν πιστικῶν συναγωνίζονταν τη γλυκιά μελωδία τῶν καπαδιῶν.

Ὅμως, μέσα στό ρομάνια, τά τιτιβίσματα τῶν πουλιῶν, τό γλυκολάλημα τ' ἀηδονιοῦ καί τοῦ κότσυφα σέ ὑποδέχονταν μέ χαρά. Κι οἱ πέρδικες μέσ' ἀπ' τό κουρί τοῦ μοναστηριοῦ καιμαρωτές πετοῦσαν στίς ραχοῦλες.

Στή μεριά τῆς Λεύγκαρης, ἕνας χαλασμένος πύργος ἐποπτεύει μέ ἀσυνήθειτη ἔπαρση τή γύρω φύση. Ἕνας ἀνήφορος μέ πολλές κορβέλες φέρει στό μοναστήρι. Ὅμως, τόν γεύεσαι μέ δύναμη τόν κόπο.

Δύο φορές τό χρόνο γένονταν τό πανηγύρι: στῆς Φρασταν̃ῆς τό μοναστήρι, τήν Παρασκευή τοῦ Πάσχα, τή Διακαινήσιμο Παρασκευή καί τόν Δεκαπενταύγουστο. Ὁλίγοι θεοφοβούμενοι προσκυνητές σκαρφάλωναν τήν Παρασκευή τοῦ Πάσχα, τόν Ἀπρίλομάη, στίς ἀκρορράχες τοῦ ἤρεμου δουνοῦ. Τό ἀνέβασμα ψηλά στό μοναστήρι τ' ἀνοιξιάτικο δροπολίτικο πρωινό, ἦτανε ἀληθιά μαγευτικό. Ὁ δρόμος δεξιά, ζερβά, γεμάτος ἄρθονο φρέσκο χορτάρι, στολισμένο μ' ὁλόλευκα κι ὁλοκίτρινα ἀγριολούλουδα, πού παίζουν μέ τόν ἥλιο, μέ τίς δροσιές. Τό ρουμάνι εὐωδιάζει ἀπ' ἀγριοβιόλετες καί μενεξέδες.

Τό Δεκαπενταύγουστο μάζευε στῆς Παναγιᾶς τή χάρη τούς πιστούς προσκυνητές. Φρασταν̃ώτες, ἀπ' τά γύρω χωριά, τή Γορίτα, τή Λιούγκαρη, τή Γράβη. Ἔρχονταν μ' ὅλη τούς τήν εὐλάβεια, γέροι, ἡλικιωμένοι, ἄντρες στόν ἀβό τους, γυναῖκες, κοπέλες καί παιδιά νά προσευχηθοῦν κι ὅστερα νά στήσουν στό προαύλιο τοῦ μοναστηριοῦ τό χορό καί τό τραγούδι. Ὅλοι τους φιλοτιμιόνταν νά δεῖξουν τή λεβεντιά τους, τά ζαλίμια στό χορό. Ἀντηχοῦσε ὅλος ὁ σκεφός λόγγος ἀπ' τόν ἠχό τοῦ νοσταλγικοῦ τραγουδιοῦ τους. Βούζαν τά φαράγγια. Κι ἦταν τό τραγοῦδι τους ξέσπασμα τῆς σκλάβας πατρίδας τους. Σάν ἔσερναν ὅλοι τους τό χορό καί ὀγαίνανε μέ τη σειρά στήν κορφή, μαζεμένοντα στόν ὁντά τοῦ μοναστηριοῦ οἱ ἄντρες, κι ἀρχίζαν τῆς τάβλας τά τραγοῦδια.

Καί περίμεναν ὁλόκληρο τό Δεκαπενταύγουστο μ' ἰδιαίτερη προσμονή οἱ Δροπολίτες. Θρῆσκος λαός, τηροῦσε μέ μεγάλη εὐλάβεια τ' χριστιανική παράδοση καί τίς νηστεῖες. Λάτρευε μέ πάθος τήν Παναγιά. Ἤ ἀφοσίωση ἰδιαίτερα στήν Παναγιά κι ἡ πίστη του, ὅτι εἶναι μόνη ἰσχυρή προστασία καί μεσίτρια στόν Ζωτῆρα, τό ἀποδεικνύει ὁ ἀριθμός τῶν μοναστηριῶν καί τῶν ἐκκλησιῶν, πού εἶναι ἀφιερωμένα στήν Παναγιά, τά Ζωνάρια τῆς Κατούνας ("Ἁγια Ζώνη) , τοῦ Μαχρυαλέξη, τοῦ Δρυάνου, τῆς Φρασταν̃ῆς, τῆς Δούδεινανς, τῆς Βάνστας, τῆς Καλογραντζῆς, τῆς Ἐπισκοπῆς, τῆς Βραχογραντζῆς, τοῦ λαμπόσου τοῦ Σταυροῦ.

Ἀπό τά θυζαντινά χρόνια εἶχε κληρονομηθεῖ αὐτή ἡ παράδοση, ἡ βαθιά λατρεία καί πίστη στήν Παναγία. Αὐτή ἡ πίστη ἐνισχύθηκε περισσότερο στή Δερόπολη, στά μαῦρα χρόνια τῆς τουρκικῆς σλαβιᾶς. Ἡ Παναγιά στίς στιγμές τῆς δοκιμασίας καί τοῦ πόνου, θά ἐνσαλάβε: στήν ψυχή του τό βάλσαμο τῆς ἀγάπης καί τῆς ἐλπίδας.

Ἴσως σέ καμιά ἄλλη ἠπειρωτική ἐπαρχία δέ βρίσκονται τόσα πολλά μοναστήρια, τό ἕνα κοντά στό ἄλλο, ὅπως στή Δερόπολη. Παλιά μοναστήρια διαλιμέκα κ: ἐρειπωμένα, τά «παλιομονάστηρα» βρίσκονταν καί σ' ἄλλα χωριά, στό Μπουλαράτι, τή Μπόβρισα, τή Γράβη, τη Γορίτσα καί τό Τεριαχάτι.

Γύρω τριγύρω στό μοναστήρι: τῆς Φρασταν̃ῆς, ὅπου καί νά κοιτάξεις, γεμάτος ὁ τόπος ἀπό σεβάσμια χαλάσματα. Ἐρειπωμένα κελιά, ἀποθῆκες γιά τήν ἐσοδεία. Ποιός τάχατες ξέρει: πόσοι καί πόσοι ἔχουν φιλοξενηθεῖ στούς αἰῶνες, πού διάβηκαν, στά χαλασμένα τούτα κελιά. Ὅλα τώρα κοιμοῦνται: τόν ὕπνο τῆς αἰωνιότητας καί σέ καλοῦν σέ σκέψη κ: ἀπομόνωση. Καί τά σπιτά λείψανα τῶν «πατέρων», λίγο πιό ἔξω ἀπό τό μοναστήρι, ἠσυχάζουν κάτω ἀπ' τά πουγκάρια, θυθισμένα σ' αἰώνια μακαριότητα.

Δέν ἔχει τώρα τά παλιά του πλούτη τῆς Φρασταν̃ῆς τό μοναστήρι. Καλύτερα, ἴσως ἦταν στά χρόνια τά παλιά, πού τάσκιαζ' ἡ φοέρα, δέν ζοῦν πιά, «οἱ πατέρες», ὅπως τούς ἔλεγαν τότε, κι ὅπως οἱ ἴδιοι ὑπογράφουν στίς λίγες σωζόμενες «θύμησες». Καί τῶν καλογήρων τά κελιά ἄλογρα, ἐρημικά, ἀβεκιανά.

Καί τώρα μονάχα ὁ παπᾶς τοῦ χωριοῦ κανένα Σαββατόβραδο, στην ὥρα τή στοχαστική τοῦ δειλινοῦ, μέ τόν πιστό του ψάλτη, σκαρφαλώνε: ψηλά στό μοναστήρι νά ψάλλει τόν ἑσπερινό καί ν' ἀνάψε: τῆς Παναγιᾶς τά καντήλια. Χαρμόσυνα τότες χτυπάει ἡ καμπάνα τῆς μικρῆς τοῦ μοναστηριοῦ ἐκκλησιᾶς. Καί τόν ἠχό τῆς κιματιστά τόν φέρνει τ' ἀγέρι ὧς ψηλά στίς ἄλλες ράχες. Ὁ ἀντίλαλός τῆς σθύγε: γλυκός κ: ἀδύνατος στῆς ρεματιᾶς τό βάθος. Τήν ὥρα τούτη τή γαλήνια ἀνοίγε: τ' ἀνθρώπου ἡ καρδιά καί δέχεται τό βάλσαμο τῆ προσευχῆς. Πόσες καί πόσες χρονιές στά νεανικά μας χρόνια, παλικαρούδια, δέν προσευχήθήκαμε στό μοναστήρι τῆς Παναγιᾶς στή Φρασταν̃ή, ζηπώντας τή θαυματουργή συνδρομή καί τήν προστασία τῆς.

Ὁ κατανυχτικός ἑσπερινός κ: ἡ λειτουργία τ' ἄλλο τό πρωί, μᾶς πρόσφερε ἀνάταση ψυχῆς, ἀληθινή μεταρσίωση καί λύτρωση. Κι ὅταν τή γαλήνια αὐγουστιάτικο δειλινό ἀντυλαλοῦσε ὁ ἦχος τῆς καμπάνας στόν κάμπο καί στά χωριά τά γύρω, οἱ φιλόθρησκες Δροπολίτισσες σταυροκοπιόνταν κι ἐπαναλάμβαναν συχνά: «Χτυπάει ἡ καμπάνα τοῦ μοναστηριοῦ».

Πότε νά χτίστηκε γιά πρώτη φορά τό μοναστήρι: τοῦτο τῆς Παναγιᾶς τῆς Φρασταν̃ῆς. Στά θυζαντινά μοναστήρια τοῦ τόπου δέν ἀναφέρεται. Ὅμως, πέρα - δῶθε στά ψηλώματα διακρίνονταν ἐρείπια παλιομονάστηρου, μέ κεραμίδια πού θόμιζαν θυζαντινά χρόνια. Στά νεώτερα χρόνια, ἡ Παναγιά τῆς Φρασταν̃ῆς ἀναφέρεται στόν 17ο αἰώνα, σέ μιά ἐποχή, πού σ' ὅλη τήν Ἤπειρο μέ κάποια χαλάρωση τῆς τουρκιαρβανίτικης τυραννίας, εἶχε ἀρχίσει νά παρουσιάζεται μιά οἰκονομική ἀναγέννηση. Παλιά μοναστήρια ἀνακαινίζονται, ἐκκλησιές κανονίρισες χτίζονται καί μοναστήρια θεμελιώνονται. Δέν εἶχε φουντώσει ἀκόμα τό μέγα ρεῦμα τοῦ ἐξισλαμισμοῦ, πού στά κατοπινά χρόνια θά σαρώσε: καί θά ξεθεμελιώσε τόν χριστιανισμό. Σ' αὐτήν τήν ἐποχή τῆς οἰκονομικῆς ἀκμῆς ἀνακαινίστηκε κι ἡ Παναγιά τῆς Φρασταν̃ῆς κι ἐπροικίστηκε μ' ἀμπέλια στῆς Δερόπολης τόν κάμπο, χωράφια στό Βοῦρκο κι ἐλιές στό Δέλβινο. Μέ τό ξάπλωμα τοῦ ἐξισλαμισμοῦ, ἀρχίζει ἡ οἰκονομική κρίση. Οἱ αὐθαιρεσίες τῶν μπέηδων καί τῶν ἀγάδων μαραίνουν τόν τόπο. Ἡ προσωρινή κάπως οἰκονομική ἄνεση δίνει: τή θέση της τώρα στήν ἀνέγεια καί τή δυστυχία.

Μέ τή γενική κρίση καί τήν πρόοδο τοῦ ἐξισλαμισμοῦ, τό μοναστήρι: φτωχαίνε:. Οἱ μοναχοί λιγοστεύουν. Ὅμως, ἡ ἰδέα τῆς χριστιανοσύνης καί τῆς ρωμοσύνης, ποτέ δὲν ἔσβησε στή χώρα, πού περιλούζε: ὁ Δρίνος. Ὅσα δρλάπια κι ἂν τή χτυποῦσαν, αὐτή σάν τόν παλιό Ἀνταῖο σήρωνε τό ἀνάστημά της. Μέ τό ὀστέρημά τους οἱ Φραστανολουγκαριώτες, καί μέ τή φτωχή συνδρομή οἱ εὐσέβεις Δροπολίτες ἀνακαιν̃ίζουν τό μοναστήρι: στά νεώτερα χρόνια, στά 1810—14. Μιά ἀνάγλυφη ἐπιγραφή, ψηλά στή μικρή πόρτα τῆς εἰσόδου, πληροφορεῖ γιά τήν ἀνακαίνιση τοῦ μοναστηριοῦ. Σέ μιά ἀσπρισμένη γρεντιά ἄλλη ἐπιγραφή διαλαλοῦσε πῶς ἡ ἀνακαίνιση τῆς Παναγιᾶς τελείωσε στά 1814. Στά τρίπτυχα διαβάζονταν τά ὀνόματα τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν, πού προσέφεραν τόν ὀβολό τους γιά τήν ἀνακαίνιση. Κοντά σ' αὐτά καί ὀνόματα τῶν χριστιανῶν τῆς Νεπράβιστας, πού ὧς τότε εἶχε καί χριστιανούς. Ἀργότερα τό χωριό τούρκεψε ὁλάκερο.

Σ' ἕνα ἐξώφυλλο παλιοῦ Τριῴδιου μέ χρονολογία 1680, φαγωμένο ἀπό τήν πολυκαιρία, μοναχός τοῦ μοναστηριοῦ ἔχει γαράξει: τήν παρακάτω θύμηση:

«"Ετος 1810, Μαρτίου 8. Κάνω θύμηση ἐγώ ὁ Παπαγιάννης, πῶς γράφω καί μαρτυρῶ διά τήν ἀκρίβεια, ὅπου ἐγίνη καί τοῦτον τόν καιρό, ὅπου ἀπεθάνανε ὁ κόσμος ἀπό τήν πείνα καί ἐγίνηκε καί πολλή ἀκρίβεια, τό φορτμα τό στάρι γρόσια 115, τό φορτωμα τό καλαμπόκι γρόσια 66, τό φορτωμα τό κριθάρι γρόσια 32, τό φορτωμα βρώμη γρόσια 28 καί ὅλα σέ ἀκρίβεια ἐγίνηκαν, καί πολλοί μόνο ἀπό τούς ἀνθρώπους ρωμαίους, ὅπου ἦταν ἀκρίβεια ἀπέθαναν, ἔκλεισε τοσδεξήρης τά μαγαζιά καί μᾶς ἔκαμε κακά καί δέν ἔχομε νά πάρωμε γέννημα, θελά πεθάνουμε ἀπό τήν πείνα».

Γλυκοχαράζει ἡ ἡμέρα τῆς Παναγιᾶς. Τά δροπολίτικα βουνά λουσμένα ἀπό τήν πρωινή δροσιά. Οἱ κορφές τους λάμπουν σάν τά στέμματα τῶν ἀγίων. Πέρα ὁ κάμπος γυαλίζει στό πρωινό φῶς μουντός, σκουροπράσινος. Ὅλα μοσχοβολοῦν ἀπό χαρά. Ἀκόμα καί τά ξερόλαδα.

Ἀνήμερα στή χάρη της, προτού ὁ ἥλιος ὀγεῖ, ξεκινοῦσαν γιά τό πανηγύρι τῆς Παναγιᾶς. Ὅλοι φοροῦν τά καλά τους. Χαρούμενα τά ν:κάτα, ἀνάλαφρα καί φυτολουσμένα χορατ̃ δάν μέ τό χαμόγελο στά χείλια. Γυναῖκες σεβάσμιες καί γεραρές, γυναῖκες μπορματοῦσες, μέ μάτια φλογισμένα ἀνφόρίζαν στό δρόμο γιά τό μοναστήρι νά προσκυνήσουν μέ δέκα κι εὐλάβεια τήν Παναγιά τους. Αὐτή τους στάθηκε ἀγάδα στό σκοτάδι, θερμή ἐνοθθός στά δύσκολα χρόνια, τροφοτρα καί ζωοδόχα πηγή καί σύντροφος τοῦ πόνου σ' ὅλες τίς μπόρες, π' ἀντιμετώπισε ἡ Ρωμοσύνη τοῦ Δρίνου. Ἡ Παναγιά καί τώρα στήν ἀρβανίτικη τυραννία, θά σταθεῖ καί πάλι κοντά τους. "Οσο προχωροῦν οἱ Γοριτσιῶτες γιά τό γειτονικό μοναστήρι, μέσ' ἀπό γαλάσματα τῶν παλιῶν χωριῶν, τίς ρεματιές καί λαγκαδιές, ἡ γλυκιά φωνή τῆς καμπάνας ἀντιλαλοῦσε σάν αἴνας εὐχαριστήρος στό Δημιουργό. Παναγιο κάλεσμα σέ μιά ἐκ θαθέων εὐχαριστία καί σ' ἕνα εὐλαβικό προσκύνημα.

Κάθε φορά π' ἀνέθαιχα ταπεινός προσκυνητής στῆς Φρασταν̃ῆς τό μοναστήρι, ἀπορεύγοντας τό θόρυβο τῶν προσκυνητῶν, περιτριγυροῦσα ἀνάμεσα στά χαμόκλαδα, τ' ἀγκάθια καί τά πουγκάρια, τά ἤμερα καί τά ἄγρια, καί μέ τή φανταστα μου γίνοτ̃ε αἰθόνες πίσω. Μπροστά μου πρόβαλλαν σκιές ἀγνοσμονημένων καλογήρων καί ξαναξωντάντευαν οἱ μελωδίες τους.

Στό θυλικό 34 γιά τή Δρόπολη, παρακολούθησα γιά τελευταία φορά, σέ μιά θεία αὐγουστιάτικη ἀπόλαυση τῆς κατανυχτικῆ λειτουργία, στην Παναγιά τῆς Φρασταν̃ῆς. Πατᾶς ὁ Παπαθανάσης ἀπό τή Γορίτσα, γνωστός σ' ὅλη τή Δερόπολη γιά τούς ἀγῶνες του γιά τή Ρωμοσύνη. Τούτη ἡ πίστη μας γιά τή Ρωμοσύνη, ποτέ δέ θά λυήσει, ἔλεγε κάθε τόσο, γιά νά θαρρύνει τίς ψυχές του. Ἤ ἀρπαγή τῆς Ρωμοσύνας τῆς Δερόπολης τό ἔβλαπτε σέ βαθύτερες σκέψεις. Τό ἀρβανίτικο Γκιόφερνο ἤταν καί παραήθελε τέτοιους γάμους. "Ετσι: θά ἀρμοιώνονταν Ἕλληνας καί Τουρκαρβανίτες. Πρέπει τό κακό αὐτό νά σταματᾶσι, ὅσο εἶναι γρήγορα, ὅσο ἀκόμα εἶναι καιρός, ἀρονιρωνόταν ἄφοβα ὁ Παπαθανάσης ἀπό τή Γορίτσα.

Πάρα στό πανηγύρι τοῦ Δεκαπενταύγουστου στῆς Φρασταν̃ῆς τό μοναστήρι, βρήκε τήν εὐκαιρία νά μιλήσει λεύτερα κι ἀνοιχτά στούς πιστούς του.

Τότε θυμήθηκε τόν Ἅγιο. Στή δοξολοθήκη τοῦ Παπαμπεντάκη τόν Καλοργαντζῆ, εἶχε δρεῖ τίς Δι:δαχές του, μιά ἀλλή δόξοη καί τίς διάβαζε μέ πάθος κεῖνες τίς δύσκολες ὧρες γιά τή Ρωμοσύνη, πούχε μείνει: σκλάβα στή νέα Τουρκρανιά. Μεγάλη ἐντύπωση ἔκαμαν στόν Παπαθανάση οἱ λόγγες τοῦ "Αγιου. Τίς διάβαζε, τίς ξαναδιάβαζε καί μέ τό κάθε τέλεγε: «ἐνας τέτοιος μᾶς χρειάζεται σήμερα». Ποιός ὅμως θά σηκώσει: τό Σταυρό τοῦ μαρτυρίου!

Φορατά ἀπό τήν Ἀραία Πύλη ἄρχισε νά διαβάζει μέ ἀγωνία καί μέ τρεμάμενη φωνή, ἕνα ἀπόσπασμα ἀπό Δι:δαχές τοῦ "Αγιου:

«Τούτο σᾶς λέγω καί σᾶς παραγγέλλω κάν ὁ οὐρανός νά κατέβη κάτω, κάν ἡ γῆ νά ἀνέβη ἐπάνω, κάν ὅλος ὁ κόσμος ν' ἀμιλάση, σήμερον, αὔριον νά μή σᾶς μέλλη τί ἔχει νά κάμη ὁ Θεός. Τό κορμί σας ἄς τό καύσουν, ἄς τό τηγανίσουν, ἡ ψυχή σας ἄς τά πάρουν, μή σᾶς μέλει. Δώσατέ τα, εἶναι ἴδικά σας, ψυχή καί Χριστός σᾶς χρειάζονται. Αὐτά τά δυό ἄς ὁ κόσμος νά πέση δὲν ἠμπορεῖ νά σᾶς τά πάρη. Ἐκεῖ καί τά δώσετε μὲ τό θέλημά σας. Αὐτά τά δυό νά τά κρατήσετε, νά μήν τά χάσετε. Τώρα, ἀδελφοί μου, τί σᾶς κατηχήσαμε; Δὲν καρτεροῦμεν ἄλλο παρά πότε νά λάμη ὁ παράδεισος Σταυρός εἰς τόν οὐρανόν περισσότερον ἀπό τόν ἥλιον καί νά λάμη ὁ γλυκύτατός μας Ἰησοῦς Χριστός καί θυμᾶ ἐπτά φορές περισσότερον ἀπό τόν ἥλιον, μέ χίλιες χιλιάδες καί μύριες μυριάδες ἀγγέλους, μέ δόξαν θεϊκήν. Κι ἐν τ' ἀναστήση ὁ Κύριος ὅλον τόν κόσμον καί οἱ καλοί θά ἰδοῦν τούς ἀγγελοι, καί οἱ κακοί ὠσάν δαίμονες, πρῶτον τά τέκνα τοῦ διαβόλου οἱ Ἐβραῖοι, εἰ ὁποῖοι δν: μόνον δὲν ἐπιστεύασαν εἰς τόν Χριστόν μας, ἀλλά καί τόν ἐσταύρωσαν. Ἀλά τόν ἀδελφό μου, καλύτερα καί τρισμακάριστο: εἰ χριστιανοί ἐκεῖνοι πιστεύουν τώρα, καί ἀλλοίμονον εἰς τούς ἀπίστους. Ἐκεῖνοι δν μή εἴχαν γεννηθεῖ εἰς τόν κόσμον».

Τό ἔντερο συνέχισε: «Μή σκιάζεστε, χριστιανοί μου, χριστιανοί μου, σημερα νάνχουμε θάρρος καί πίστη στή θρησκεία μας. Ἐπίσης αὐτούς θά ἠμερέψη σάν ξαναπερᾶση ὁ φουσταναελάς (ἀναφέρεται τόν τσολιά τοῦ '13) κι οἱ "Αγαρηνοί θά βαφτισθοῦν καί θά γυρίσουν στήν πίστη τῶν πατέρων τους».

Ὁ Παπαθανάσης στήν Κάτω Δρόπολη ἔνιωθε βαθιά τή ζωντάνια ἑνός λαοῦ, πού κακοπαθαίνει, ἀλλά δὲν ὑποκύπτει. Ἤ καρδιά του ἤτανε σ' ὅλη τήν πρώτη Ἀλβανοκρατία, ἀπό τό '20 ὧς τό '40, θερμή καί τό βάρος κι ἡ δύναμη τῆς ἀντοχῆς δὲν τήν ἔχει ἐγκαταλείψει. Στίς πονεμένες ψυχές τοῦ ποιμνίου του πιθοῦσε χαρᾶς καί παρηγορᾶς βάλσαμο νά γύσει.

Ὁ λόγος του ἤβαλεν ἐντύπωση ἔκαμε στό ἐκκλησίασμα. Ὅμως, πολλοί ἀνησύχηταν, μήπως ὁ παπᾶς τους ἦταν καινούριες περιπέτειες καί διωγμοῦς ἀπό τό Γκουβέρνο. Ἄλλους τε δὲν εἶχαν περάσει πολλά χρόνια πού ὁ ἴδιος ὁ παπᾶς τά Φῶτα τοῦ '21 ἀντί γιά ἐκκλησιαστικό μπαϊράκι, εἶχε ὑψώσει τήν ἐλληνική σημαία. Καί τρανταχτήκανε ἀπό ἐνθουσιασμό τότε ὅλη τή Δερόπολη. Καί τήν περασμένη τή σχολική χρονιά εἶχε ἀρπαχτεῖ μέ τόν Τουρκαρβανίτη δάσκαλο τῆς Φρασταν̃ῆς, ἕνα χριστιανομάχο Καστερό, τό Ρένζι:ο, πού συνιστοῦσε στά παιδιά νά μήν πηγαίνου στήν ἐκκλησιά κι οὔτε τό σταυρό τους νά κάνουν. Σάν τθμαθ' ὁ Παπαθανάσης ἔνα Σαββάτο βράδυ, χτυπώντας τήν καμπάνα γιά τόν ἑσπερινό, προσπέρασε κοντά του κι ὁ Τουρκαρβανίτης δάσκαλος. Ὁ παπᾶς τόν ἀγρικοκοίταξε καί τοῦ λέει θυμωμένα: «Νά ξέρεις καλά, δὲ θά μοῦ γλιτώσεις, ὁ χρόνος ἔχει γυρίσματα, ἐγώ θά σέ βαφτίσω νά σέ κάμω χριστιανό».

Ὅμως, δὲν ἦταν μόνος στή Δερόπολη. Κι ἄλλοι παπάδες βαδίζανε στά ἴχνη του. Ὁ παπᾶς στή Δερόπολη ἤθελε μέ κάθε μέσο νά κρατήσει τούς πιστούς στή θρησκεία τῶν πατέρων τους, στήν ὀρθοδοξία καί στήν ἰδέα τῆς Ρωμοσύνης. Γι: αὐτό ἤτανε πάντα κοντά τους. Στά γέλια καί στίς χαρές, στά δάκρυα καί στίς θλίψεις. Τοῦς τονώνε: τήν πίστη, τοὺς δδηγεῖ ὁ ἀγαθός λεύτερος στόν ἐθνικό δρόμο. Τά παιδιά φέδνουν μαζί του θρησκευτικούς ὕμνους καί τροπάρια στόν ἑσπερινό καί στίς λειτουργίες. Οἱ ἀφανεῖς αὐτοί ἐργάτες δὲν παύανε δλημερίς κι δλονυχτίς νά μιλοῦν στά παιδιά γιά τά ἱστορικά γεγονότα, γιά μύθους καί θρύλους ἡρωικούς, γιά τήν παλιά ἱστορία τοῦ τόπου τους. Ἄφοβα στά τελευταία χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, μέ κάποια σχετική προφύλαξη στήν Ἀρβανοκρατία. Γιατί ὁ Τουρκαρβανίτης ἤτανε χειρότερος ἀπό τούς Τούρκους τῆς Ἀνατολῆς, τούς Ἀνατολίτες. Ἔστ: οἱ εὐαίσθητες χορδές τῆς ψυχῆς τῶν παιδιῶν φούντωναν ἀπό συγκίνηση γιά τή λευτεριά, οἱ καρδιές τοὺς ἔπαλλαν κι ἀποχτοῦσαν θάρρος κι ἐλπίδα, πῶς θά ξαναγυρίσει τό ρωμέικο.

Σ' ὅλες τίς ἐκδηλώσεις τους, πρῶτος καί καλύτερος ὁ παπᾶς τοῦ χωριοῦ, στό σχολεῖο, στήν ἐκκλησιά, στόν καρεκλᾶ τοῦ χωριοῦ, στόν κάμπο, στό μαγαζί τοῦ ἀπάνω μαχαλά. Ὁ παπᾶς πρῶτος θ' ἀρχίζε τό χορό στίς μεγάλες τοῦ χρόνου γιορτές στόν ἀλλόγυρο τῆς ἐκκλησιᾶς, στό προαύλιο τοῦ μοναστηριοῦ, στό μεσοχώρι καί στ' ἄλλον τοῦ χωριοῦ.

Ὀλιγογράμματος ἤ διαβασμένος, ἤτανε ἡ καρδιά του χωριοῦ. Καί τό πιό φτωχό χωριό εἶχε τόν παπᾶ του, πού τόν συντροφοῦσαν οἱ φιλάδελφοι γκρανοί του μέ τό ὀστέρημά τους. Χωρίς παπᾶ καί ψάλτη δὲν μπροῦσε νά ἐνγονηθεῖ χωριό στή Δερόπολη κεῖνα τά χρόνια. Στήν πρώτη Ἀρβανοκρατία, ὁ παπᾶς ἤτανε ἄγγελος παρηγορᾶς τοῦ σκλαβωμένου Δροπολίτη, πού θύμιζε τόν παπᾶ τοῦ σκλαβωμένου Γένους καί τοῦ κρυφοῦ σχολειοῦ.

Ὁ παπᾶς πρῶτος θ' ἀντίκρυζε τόν ζωντανόν, αὐτός θ' ἀντιστέκονταν, σάν ἔρχονταν γιά ἔρευνα στά σπίτια. Ὁ παπᾶς θά πήγαινε πρῶτος φυλακή στήν κελιά τοῦ Κάστρου, γιά τό ἐθνικό ζητήματα τοῦ τόπου, ὅπως ἔγινε σέ λίγο μέ τόν ἀγωνιλικό ἀγῶνα τῆς ἐλληνικῆς μειονότητας, τοῦ ἀνασάτωσε τόν κόσμο ὅλο, κι ἐτρόμαξε τήν Ἀρβανιτιά. Τέφοιο παπᾶς, πού κόσμο ὅλο, κι ἐτρόμαξε τήν Ἀρβανιτιά. Τέφοιο παπᾶς, πού κράτησαν τά χρόνια κεῖνα ψηλά τήν ἰδέα τῆς Ρωμοσύνης στή σκλαβωμένη πατρίδα κι ἔκαμαν τή Δερόπολη τό προχωρημένο φυλάνιο τοῦ Ἑλληνισμοῦ στή Βαλκανική, ἤτανε πολλοί. Ὁ Παπαθανάσης ἀπό τή Γορίτσα, πρῶτος στό σχολικό ἀγώνα γιά τή σωτηρία τῆς Ρωμοσύνης, ὁ Παπαδαγγέλης ἀπό τή Βάνιστα, ὁ Παπαγιάννης ἀπό τό Μπουλαράτι, ὁ Παπάτ̃η Βάνιστα, ὁ Ζερβάτι, ὁ Παπαμίτσος ἀπό τό Γράβι, ὁ παγκίκας ἀπό τή Σωτείρα, ὁ Παπαχρλάμπος ἀπό τή Παπαχνάλλας ἀπό τή Σωτείρα, ὁ Παπαχρλάμπος ἀπό τή Δερβίτσανη, κι ἄλλοι: ἀφανεῖς ἐργάτες τῆς ἰδέας τῆς Ρωμοσύνης στάθηκαν οἱ σουλσάτες τοῦ σκλαβωμένου τόπου.

Τιμητική θέση κατέχει κι ὁ Παπανικόλας ἀπό τό Δέλβινο. Στή Μεγάλη Παρασκευή τοῦ '29, οἱ Τουρκοβανίτες δάσκαλοι τοῦ Δέλβινου ἔβαλαν τά Ἑλληνόπουλα νά ψάλουν τά ἐγκώμια τοῦ Ἐπιτάφιου ἀβραγίτικα. Ὅμως τότε ἔγινε κι ἡ πρώτη ἐθνική ἀντίσταση στό Δέλβινο. Δέν εἶχαν περάσει πολλά χρόνια ἀπό τό '21, πού οἱ γυναῖκες τῆς Κορυτσᾶς ξεσηκώθηκαν, σάν ἄκουσαν τήν λειτουργία στήν ἀλβανική γλῶσσα, οἱ Χεμαριώτισσες σκοτώθηκαν γιατί ἔβαζε τά χριστιανικά τά πρενόμια, κ: ὁ Παπαθανάσης στή Γορίτσα θύμισε τήν Ἑλληνική σημαία γιά χριστιανικό λάβαρο. Ὅμως, τό Ρωμέικο αὐτοῦ τοῦ γοιάζονταν γιά τούς Ἕλληνες, πόμειναν σκλάβοι: σταῖν "Αραβανιτῶν τά χέρια. Ἤθελε μονάχα νάχει καλές δι: πλωματικές σχέσεις μέ τά Τίρανα.

Οἱ γυναῖκες τοῦ Δέλβινου σάν ἄκουσαν τά ἀρβανίτικα στήν ἐκκλησιά τους, ἀνασάτωσαν τόν γυναικωνίτη, χτυποῦσαν δυνατά τό πάτωμα κ: ἐφώναζαν ὅσο μπροῦσαν φωνγτά νά πάψει ἡ ἀκολουθία. Ὁ παπᾶς δὲν κρατήθηκε. Ξεφόρεσε τήν ἱερατική του στολή καί διέκοψε τήν ἀκολουθία τοῦ Ἐπιτάφιου. Οἱ "Αλβανοδιδάσκαλοι τάχασαν, καί κατά τή συνήθειά τους, ζήτησαν τή δοήθεια τῆς τζιντουρμαρίας. Ὁ Παπανικόλας κι οἱ πρόκριτοι τοῦ Δέλβινου πιάστηκαν ἀμέσως, καί δεμένους τούς ἔστειλαν στά Τίρανα κι ἐξορία στή Γκεγκουριά, γιά πολλούς μήθες. Ὅμως τώρα τό Ρωμέικο συγκνήθηκε γιά πρώτη φορά, ὕστερ' ἀπό τό '20. Διαδήματα καί διαματυρίες στό Γκεβέρνο τῶν Τιράνων. Κι αὐτό, γιά νά δεῖξει: πῶς σέβεται τίς συνθῆκες, τούς ἄφησε λεύτερους τούς Δελβινιῶτες καί τόν Παπανικόλα. Αὐτό ἤτανε ἀρκετό νά μήν κάμουν ἄλλη ἀπόπειρα οἱ Ἀρβανίτες νά ἐπιβάλουν τήν ἀλβανική γλῶσσα στίς ἐκκλησιές τῶν ἐλληνόφωνων χωριῶν, ἐνῶ στούς κατημένους τούς ἀλβανόφωνους ἐπέδαλαν νά λένε τόν Ἀπόστολο καί τό Εὐαγγέλιο ἀρβανίτικα.

Ὅλοι αὐτοί οἱ φτωχοί μας λευΐτες, θυσπαλεύοντας σκληρά μέ τή μοίρα γιά τό σπίτι τους καί τίς φτωχές τους φαμίλιες, εἶχαν πρωταρχικό σκοπό τή δίασση τοῦ χριστιανισμοῦ καί τῆς Ρωμοσύνης μέσα στή νέα Τουρκρδανιτιά. Οἱ Ἀρβανίτες ἤθελαν σώνε: καί καλά νά ἀρφομοιώσουν τούς Ἕλληνες, πού ἡ χριστιανική Εὐρώπη τούς παρέδωκε δεμένους στά χέρια τους. Πολλοί ἀπό τούς παπάδες μας φυλακίστηκαν, ἐξορίστηκαν, ἐταπεινώθηκαν, ὅμως δὲν δείλιασαν. Οἱ παπάδες μας κι οἱ δάσκαλοι σκληρά ἀγωνίστηκαν στήν πρώτη Ἀλβανοκρατία. Εἶχαν χαράξε: μέσα τους δαθιά τήν πίστη καί τήν ἐλπίδα, πῶς κάποια μέρα ὁ τόπος θά λυτρωθεῖ καί θά ξαναγρύσει: τό ρωμέικο, τό «πεθθύμενο» τ' Ἀγιου Κοσμᾶ.

Τήν ἴδια χρονιά, πού ὁ τόπος ἐτοιμάζονταν γιά τό μεγάλο σχολικό ἀγώνα τοῦ '34 — κρύμα πού εἶναι ἄγνωστος στίς σύγχρονες γενιές — σέ σύσκεψη παπάδων καί δασκάλων ἀποφασίστηκε νά δίνονται στά δαφτίσια ἀρχαῖα ἑλληνικά ὀνόματα στά παιδιά καί στίς κοπέλες. Κι ἔτσι, τότε ἄρθηκαν καί σώζονται ἀκόμη στούς γερονταρέους ἀρχαῖα

Ο ΒΥΡΩΝ ΣΤΟ ΤΕΠΕΛΕΝΙ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 3

Ο Χομητζάους γράφει στό «Ὀβοιπορικό» του γιά τήν πρώτη αὐτή ἀκρόαση πού εἶχαν μὲ τὸν Ἀλῆ στό σεράγι του, στὸ Τεπελάνι: «Τὸ μεσημέρι στίς 22 Ὀκτώβρη, ἕνας ἀξιωματικός τοῦ σεραγιοῦ, κρατώντας στά χέρια του ἄσπρο ραβδί, μᾶς εἴδοποίησε πὼς ἤτανε ἡ ὥρα νά ἐπισκεφτοῦμε τὸ θεζίρη. Ἀμέσως βγήκαμε ἀπὸ τὰ δωμάτιά μας. Κοντά μας ὁ δραγουμάνος μας κι ἕνας γραμματικὸς τοῦ Ἀλῆ. Αὐτὸς ντύθηκε τὸ χειρότερο ἐπαναψφάρι του, γιά νά μή φανεῖ στά μάτια τοῦ κυρίου του πολὺ πλούσιος κι ὄστερα νά ὑποχρεωθεῖ νά πληρώσει ἰδιαίτερο φόρο γιά τὴν εὐπορία του. Ἔτσι συνήθιζε ὁ Ἀλῆς νά λεηλατεῖ τίς περιουσίες τῶν ὑπηκόων του καί νά γεμίζει τά πουγγιά τους.

Κι ὁ ξένος μπατίνων στὸν ὄντά τοῦ Ἀλῆ. Ὁ θεζίρης τοὺς ὑποδέχεται ἀρόβιος. Μεγάλη τιμή γιά τοὺς ξένους ἀπὸ μουσουλμάνο. Ὕστερα κάθισε στὸ χρυσοῦφαντο μιντέρι του καί τοὺς ἔνεωσε νά καθίσουν κοντά του. Ὁ Βύρων κι ὁ Χομητζάους τὸν κοιτάζουν μὲ περιέργεια. Γράφει σχετικά ὁ τελευταῖος: «Ἤταν ὁ Ἀλῆς ἄνθρωπος μὲ σῶμα κοντό, μὲ γαλανά καί ζωηρά μάτια, ποὺ δὲν εἶχαν καθόλου τὴν ἤρεμία τῆς τουρκικῆς σοβαρότητας. Ἡ γενειάδα του μακριά κι ὁλόασπρη. Δὲν ἤτανε ντυμένος μὲ λαμπρὴ στολή. Ὅμως τὸ ψηλό του σαρίκι μὲ τίς πολλές μικρὲς πτυχές, φαίνονταν ὑφασμένο ἀπὸ λεπτὴ μουσελίνα. Τὸ γιαταγάνι του στολισμένο μὲ διαμάντια».

Ἐνῶ συζητοῦσαν οἱ ξένοι μὲ τὸν Ἀλῆ, μέσα στὰ χρυσοστόλιστο καί πλουμιστὸ ντιβάνι του, ξαφνικὰ παραξενύτηκαν γιὰ μιὰ στιγμή. Βλέπουν τὸν πασὰ νά κρατάει προσεκτικὰ στὰ χέρια του ἕνα τηλεσκόπιο καί νά κοιτάζει περίεργα ἔξω, στὰ μακρινά, διακόπτοντας πότε - πότε τὴ συζήτηση. Ἠκανοποιημένος κι εὐχαριστημένος γι' αὐτὰ ποὺβλεπε τὴ στιγμὴ ἐκείνη, ἔδωσε τὸ τηλεσκόπιο στὸ Βύρωνα καί στὸν Χομητζάους καί τοὺς καθόρισε νά κοιτάξουν μιὰ ὁμάδα Τούρκικων, ποὺ κατηφόριζε ἀπὸ τ' ἀκροῤῥάχια τοῦ δρόμου τοῦ Μπερατιοῦ. Τοῦρκοι καβαλάρηδες

Τὸ Ἀργυρόκαστρο στὰ 1815.

πλησίαζαν στὸ Τεπελένι. Κατόπιν τοὺς ἐξήγησε μὲ δικαιολογημένη ὑπερηφάνεια, πὼς ὁ πρώτος καβαλάρης ποὺ ζυγώνει στὸ ποτάμι, εἶναι ὁ πρωθυπουργὸς τοῦ ἐχθροῦ τοῦ Ἰμπραὴμ πασά τοῦ Μπερατιοῦ, μὲ τὸν ὁποῖο βρισκόταν σὲ πόλεμο. «Βλέπετε» λέει στοὺς Ἄγγλους ὁ Ἀλῆς, «τί γίνεται μὲ τὸν ἐχθρό μου. Ὁ πρώτος ἀρχηγὸς του τὸν ἐγκατέλειψε καί τώρα ἔρχεται σὲ μένα, γιά νά βρίσκεται κοντά στὸ δυνατότερο».

Κι ὁ Χομητζάους δὲν παρέλειψε νά σημειώσει πὼς ὁ Ἀλῆς σ' ὅλη τὴν ὥρα ποὺ συζητοῦσε μαζί τους, ἤτανε πολὺ εὔθυμος καί πολλὲς φορὲς γελοῦσε πατσαβαντοῦς, πράγμα ποὺ δὲν συμβαίνει συχνὰ μὲ τοὺς Τούρκους. "Ἴσως κι ἡ ὁμορφιὰ τοῦ Βύρωνα, ποὺ ἔκαμε νά λάμψει ὅλο τὸ σεράγι ἀπὸ τὴν ἐμφάνισή του, γοήτεψε τὸ γέρικο λιοντάρι τῆς Ἀρβανιτιάς. "Ἀστραψτε τότε ἀπὸ νιάτα καί κάλλη ὁ ποιητής. Κι ὁ ἴδιος τόχε καταλάβει γιά τά κάλλη του, ποὺ σκανδαλίζαν τά θηλυκά.

Κι ἐκεῖ ποὺ συζητοῦσαν στὸ ντιβάνι τ' Ἀλῆ, ὁ Βύρων κι ὁ Χομητζάους, γυρίζει ξαφνικὰ ὁ θεζίρης στὸν ὑπηρέτη τοῦ Βύρωνα, ποὺ τὸν ἀκολούθησε στὴν ἀκρόαση τοῦ Ἀλῆ, καί τοῦ λέει: μὲ ὅλη του τὴν ἀβρανίτικη ἀφέλεια καί κολακεία: «Ἐλύτός, μωρέ μπίρο μου, ἀπὸ μεγάλο σόι μοῦ φαίνεται, γιατί ἔχει μικρὰ αὐτιά, σγουρὰ μαλλιὰ καί μικρὰ ὁλόσπρα χέρια». Τοῦτο σάν τ' ἄκουσε ὁ Βύρων, πολὺ εὐχαριστήθηκε μὲ τὴν ἐξυπνάδα τοῦ πασά καί τὸ διακρίτικό του δλέμμα, γι' αὐτὸ καί θά τὸ ἀναφέρει σὲ πολλὲς ἐπιστολὲς στὴ μητέρα του, ποὺ τίς ἐστεῖλνε ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Ἀνατολῆς, καί στοὺς φίλους του στὴν Ἀγγλία.

"Ἀποχαιρέτησαν τὸ θεζίρη κι ἐβγήκαν οἱ ξένοι ἀπ' τὸν Ἀγγλία νά σεργιανίσουν στοῦ Τεπελενιοῦ τοὺς δρόμους, τοὺς βρόμικους καί λασπαμένους. Ὁ Βύρων βγαίνοντας ἀπ' τὸ σεράγι τοῦ πασά, ποὺ εἶδε πράγματα παράξενα καί ποιλυπόικιλα, ἔμεινε κατάπληκτος, γι' αὐτὸ κι ἀργότερα θά γράψει τοὺς στίχους στὸν Τσιαλίντ Χάρολδ:

Κατάκοπος ἀπὸ τὸ δρόμο τὸν τραχὺ νά πάει ἀπὸ Τεπελένι
ὁ Τσιαλίντ ξεκουράστηκε στ' Ἀλῆ πασά τὸ πλούσιο σε- (ράγι,
καί κοίταξε μὲ θαυμασμὸ σ' ὅλες τίς μεριές, μ' ὁλάνοιχτα (τὰ μάτια,
χίλιων λογιῶν εἰδήσματα, πρώτη φορὰ ποὺ τά 'βλεπε.
Ὅμως δὲν πέρασε ὧρα πολλή, ποὺ κοίταξε τὴν τούρκι- (κη χλιδή,
«ἀ ὅστερα ἀσιχάθηκε τοῦτον τὸν πλοῦτο τὸν πολύ καί τὴν (ἀκολασία
τοῦ σεραγιοῦ, ποὺ κρύβονταν μακριὰ ἀπὸ τὴν πόλη, ὁ (ἀρχοντας τοῦ τόπου.

Καταλήγει ὁ ποιητὴς στὸ συμπέρασμα πὼς ἄν δὲν ὑπῆρχε αὐτὴ ἡ Ἀσιατικὴ πολυτέλεια, οἱ φυσικὲς χαρὲς τοῦ τόπου, θά 'διναν γαλήνη στὴν ψυχή, γιά ν' ἀποφεύγει τὶς πλαστὲς ἡδονές.

Τὸ ἐρευνητικὸ δλέμμα τοῦ ποιητῆ δὲν ἄργησε νά διακρίνει καί τὸν χαρακτήρα τῶν παιδιῶν τῆς Ἀρβανιτιάς. "Ἔχουν σκληρὴ καρδιά, γράφει, ἀλλ' ἔχουν καί πολλὲς ἀρετές, καί προπαντὸς διακρίνονται γιὰ τὴν παλληκαριά τους, τὶς κακουχίες, ποὺ ἀντιμετωπίζουν στὸν πόλεμο καί τὴ λιτὴ ζωή, ποὺ περνοῦν στὴν περίοδο τῆς εἰρήνης καί στὴν περίοδο τοῦ πολέμου. Παρ'ὅλληλα οἱ Ἀρβανίτες εἶναι φιλόξενοι, φίλοι πιστοὶ κι εἰλικρινεῖς, διατηροῦν τὴν εὐγνωμοσύνη καί πειθαρχοῦν στὶς διαταγές τοῦ ἀρχηγοῦ τους. Ἀτρόμητοι στοὺς μεγάλους κινδύνους, καί ἐκδικητικοὶ ὡς τὸ θάνατο.

Τὸ βράδυ τῆς ἴδλης ἡμέρας, ποὺ τὸ φεγγάρι πρόβαλλε ρόδινο μέσ' στὸν ξάστερο κι ἀπέραντο ἠπειρωτικὸ οὐρανό, ὁ πασὰς δέχτηκε στὸ ντιβάνι του γιὰ δεύτερη φορὰ τοὺς ξένους. Αὐτὴ τὴ φορὰ ὁ ποινρὸς σατράπης ἐφανέρωσε τὴ χαρὰ του στοὺς "Ἀγγλους ἐπισκέπτες του, γιὰ τὴν κατάλυση τῆς γαλλικῆς κυριαρχίας στὴ Ζάκυνθο, Κεφαλλωνιά, Ἰθάκη, καί Κύθηρα, καί τὴν προσφάρτηση τους στὸ Ἀγγλικό κράτος. Θεμιτὰ συγχαρητήρια ἔδωκε στοὺς φιλοξενουμένους του "Ἀγγλους γιὰ τὴ μεγάλη ἐπιτυχία τῶν συμπατριωτῶν τους. Ὁ Ἀλῆς στὶς ἄρχες τοῦ αἰώνα εἶχε κάμει στροφὴ στὴν Ἀγγλία. Οἱ φιλίες του ὅλο καί δυνάμωναν στὴν Ἀγγλία. Ὁ δρόμος τώρα εἶναι ἀνοιχτὸς στοὺς "Ἀγγλους ἐπίσημους καί περιηγητὲς νά περάσουν ἀπ' τὰ Γιάνινενα καί νά μιλήσουνε μὲ τὸ θεζίρη, ποὺ ἡ φήμη του εἶχε διαδοθεῖ εὐρύτατα στὴν "Ἀγγλία. Κατόπιν τοὺς ρώτησε, γιατί ἤλθαν στὸν τόπο του. Κι αὐτοὶ τοῦ ἀπάντησαν ,πὼς ποθοῦσαν νά δοῦν ἀπὸ κοντὰ ἕνα τέτοιον μεγάλον ἄντρα, ὅπως ἤτανε αὐτός. Ἡ ἀπάντηση ἄρεσε ὑπερβολικὰ στὸν φιλόδοξο πασά.

Γιὰ τρίτη καί τελευταία φορὰ δέχτηκε ὁ Ἀλῆς τοὺς ξένους τὸ ἴδλιο βράδυ. Ἡ συζήτηση αὐτὴ τὴ φορὰ γιὰ τὸ ταξίδι τοῦ γιοῦ μου. Ὁ Ἀλῆς ἔδωκε συμβουλὲς νά μή ταξιδεύουν ἀπὸ τὸ Μέτσοβο καί τὰ Τρίκαλα, γιατί σ' αὐτὰ τὰ μέρη ἠηστὲς ἔχουν τὰ ἠμέρεια τους καί θὰ κινδυνεύσουν. Τοὺς συνέστησε νά τραβήξουν γιὰ τὴν Πάτρα ἀπὸ τὴν Ἀκαρνανία καί τοὺς ἐφοδίασε μὲ συστατικὲς ἐπιστολὲς γιὰ τὸ γιὸ τοῦ Βελῆ πασά, ποὺ ἦταν διοικητὴς τοῦ Μωριά, μιὰ καί τοῦ φανέρωσαν τὴν ἐπιθυμία τους, πὼς ἤθελαν νά ταξιδέψουν στὸ Μωριά.

Οἱ ἄλλοι εὐχαρίστησαν τὸν Ἀλῆ γιὰ τὴ θερμὴ του φιλοξενία κι ἐτοιμάζονταν τώρα γιὰ τὸ γυρισμό. Ὅμως προτοῦ ἀναχωρήσουν, παρακάλεσαν τὸ θεζίρη νά κρατήσουν μαζί τους τὸ Βασίλη τὸ Ρωμιό, τοῦ τοῦς συνόδευε ἀπ' τὰ Γιάνινενα ὡς τὸ Τεπελένι. Ὁ Ἀλῆς δὲν τοὺς χάλασε τὸ χατήρι. "Ἔδωκε διαταγὴ νά ρθεῖ ἀμέτως μπροστὰ τοῦ ὁ Βασίλης, καί σάν ἤρθε τὸν διέτα- ξε νά συνοδεύει τοὺς ξένους στὸ ταξίδι τους, προσθέτοντας ἐ- πιτακτικά, πὼς ἄν τύχαινε νά συμβεῖ κανένα «ἐ ν ά π ο δ ὸ», καλύτερα νά πήγαινε νά κρεμαστεῖ μονάχος του.

Τὴ στιγμὴ, ποὺ ἐτοιμάζονταν νά βγοῦν ἀπ' τὸ σεράγι τοῦ Ἀλῆ ὁ Βύρων, ὁ Χομητζάους κι ἡ ἀκολουθία τους, παρουσιάστηκαν οἱ ὑπηρέτες καί τοὺς παρουσίασαν τὸ ἐλογαριασμὸ τους. Πολλαπὰ τούρκικη σινθήκια, τὸ μπορεῖσι. Ὁ καθένας ἔπρεπε νά πάρει τὸ μπαξῖσι του. Κοντά τους κι ὁ γελωτοποιὸς τοῦ σεραγιοῦ. Σ' αὐτὸν ὁ Βύρων ἔδωκε γιὰ μπαξῖσι ἕνα τσεκίνι (νόμισμα).

Πρόσχαροι κι ἠκανοποιημένοι, γιομάτοι ἐντυπώσεις ἀπὸ τὸ ταξίδι τους καί τὴν παραμονή στὸ Τεπελένι, ἐπῆραν τὸ δρόμο τοῦ γυρισμοῦ γιὰ τὰ Γιάνινενα οἱ ὑψηλοὶ ξένοι ἀπὸ τὴ Λούντρα. Ξαναπερνοῦν τὸν ἴδιο δρόμο μὲ τὰ βαθιὰ φαράγγια, ποὺ χάσκουνε περήφανα. Μέσα στὴν κατάκλειστη ἐρημιὰ τίποτ' ἄλλο δὲν ἀκούσανε, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ βοερὸ ἠχὸ τῶν τρεχάμενων νερῶν, μέσα στὴν ὀργιαστικὴ ἠλάστηρη. Κρίμα, ποὺ τότες δὲν ἤτανε ἄλλος δρόμος γιὰ τὰ Γιάνινενα. Ἂν οἱ ξένοι περνοῦσαν μέσα ἀπ' τὴ Περάπολης τὸν κάμπο καί τ' ἀστρησιάνικα τῆς χωριὸ, ὅπου ὅλα λιγοθμιοῦν ἀπ' τοῦ ἥλιου τὰ χάδια, ἄλλα σκαρφαλωμένα στὶς γύρω ράχες, κι ἄλλα χαμηλότερα, θὰ χαίρονταν τὸ ὑπέροχο μεγαλεῖο μὲ τὰ καταπράσινα χωράφια, τὰ πλούσια ἀμπέλια, ποῦχε τότε ὁ τόπος, καί τὸν προβάτων τὰ βελάσματα. Κι ὁ Τσιαλίντ Χάρολδ θὰ πλουτίζονταν καί μ' ἄλλες ρομαντικὲς καί θελκτικὲς στροφές. Λίγα χρόνια ἀργότερα ὁ "Ὀλλανδ, ἄλλος "Ἀγγλος ταξιδευτής, θὰ γράψει στὸ «Ταξίδι» του: «Τῆς Δερόπολης ὁ κάμπος εἶναι τόσο γοητευτικὸς, ὅσο κανένας ἄλλος κάμπος. Κι αὐτὴ ἡ Ἀρκαδία δὲ μπορεῖ νά περηφανεύεται μπροστὰ σὲ τέτοιο κάμπο».

Τὸ ταξίδι τῆς ἐπιστροφῆς διήρκεσε τέσσερις μέρες. Ὅμως ὁ Βύρων δὲν ξέχασε καί τὴν ὑπόσχεσή του, ποὺχε δώσει

Ὁ Ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν Κορτοσᾷ, κατεδαφίσθη τὸ 1969 ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν κομμουνιστῶν.

στὸν ἡγούμενο τῆς Ζίτσας, νά ξαναπεράσει στὴν ἐπιστροφή του ἀπὸ τὸ μαγευτικὸ μοναστῆρι τοῦ Προφήτη Ἠλία καί νά γευτεῖ γιὰ τελευταία φορὰ ζυτοαίγκο κρασί.

Τὶς ἐντυπώσεις του ἀπὸ τὸ Τεπελένι καί τὴν ἀσιατικὴ φλόγα τοῦ Ἀλῆ δὲν περιγράφει ὁ Βύρων μονάχα στὸν Τσιαλίντ Χάρολδ, ἀλλὰ καί σ' ἐπιστολὲς σπὶ μητέρα του. Σ' ἐπιστολὴ του, γραμμένη στὴν Πρέβεζα, στὶς 12 Ὀκτώβρη 1809, γράφει κοντὰ σ' ἄλλα: «Ἀπὸ μέρες βρίσκομαι στὴν Τουρκία· ἡ πόλη, ἀπ' ὅπου σοῦ γράφω βρίσκεται στὰ παράλια· ὅμως ἐγὼ ἔθβασα ἐδῶ, ἀφοῦ διέχασα ὅλη τὴν Ἤπειρο, γιατὶ πῆγα νά συναντήσω τὸν πασά. Ἀπὸ τὴ Μάλτα ἔθβασα στὴν Πρέβεζα, καί ἀπὸ ἐδῶ ἀπῆγα στὸ Τεπελένι, κι ἔτσι διέτρεξα ἑκατὸν περίπου μίλια. Ἡ Τεπελένι εἶναι τὸ κολοκαιριὸ πολὺτι τοῦ ἀρχοντα, κι ἔμεινε ἐκεῖ τρεῖς μέρες. Ὁ πασὰς ὀνομάζεται Ἀλῆς καί θεωρεῖται ἀνότατος ἄνθρωπος. Κυθερνιέει ὅλη τὴν "Ἠπειρο κι ἕνα μέρος τῆς Μακεδονίας. Ὁ γιός του Βελῆ πασάς, γιὰ τὸν ὁποῖο μοῦ ἔδωκε συστατικὰ γράμματα, διαφεντεύει στὸ Μωριὰ καί φτάνει ἡ ἐπιρροή του ὡς τὴν Αἴγυπτο, μ' ἄλλες λέξεις εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς ἰσχυρότερους ἄντρες τῆς σημερινῆς Τουρκίας.

»Μετὰ ἐννιὰ ἡμέρες ἔφτασα στὸ Τεπελένι. Ποτὲ δὲ θὰ ἐχάσω τὴν παράξενη σκηνή, ποὺ ξεπλίχτηκε μπροστά μας, ὅταν μπήκαμε στὴν αὐλὴ τοῦ σαραγιοῦ, στὶς πέντε ἡ ὥρα, τὸ ἀπόγευμα ποὺ ὁ ἥλιος ἔπαιρνε νά δασιλέψει.

»Ἔξω ἀπὸ μερικὲς διαφορὲς στὶς φορεσιές, αὐτὸ τὸ θέαμα μοῦ θύμισε ὁλάκερο τὸ θευοδαρχικὸ σύστημα καί τὴν περιγραφὴ τοῦ Ὀλλάντερ Σκότ, ἀπὸ τραγοῦδι τοῦ τελευταίου τοῦ δούρου στὸν πύργο τοῦ Μπράνσομ. Οἱ Ἀρβανίτες μέ τὰ πολυτέλεστατα ρούχα τους, τὰ ἄσπρα μακριὰ πουκάμισα, χουσοκέντητα στὶς ἄκρες, τὶς φέρμελες καί τὰ δυσσινιὰ δελουδένια κοτογέλεκα, μ' ὁλόχρυσα σειρήτια σ' ἕνα σωρὸ ἀραδοχαρτωμένα μὲ γούστο καμωμένα, μὲ τ' ἀσημοκαπνισμένα πιστόλια καί τὰ μαχαίρια τους· Οἱ Τάταροι, μὲ τὰ φηλὰ καπέλα τους οἱ Τοῦρκοι μὲ τὶς πλατιὲς τους γούνες καί τὰ δαριὰ σαρίκια οἱ ἀστοιτῶτες κι οἱ Ἀραπάδες ποὺ κρατοῦνε τ' ἀλογα· οἱ πρῶτοι παραταγμένοι σὲ μεγάλη, ἐπιθλητικὴ κι ἀνοιχτὴ σπιά, ποὺ σιγματίζει τὸ πρόσωπο τοῦ σαραγιοῦ, κι ἄλλοι μαζεμένοι σ' ἕνα περίβραγμα ἀπὸ κάτω· διακόσια ἄλογα σελωμένα κι ἔτοιμα νά φύγουνε ἀπὸ πρώτο νόημα· ταχυδρόμοι ποὺ μπαίνουνε καί βγαίνουνε μ' Ἐγγραφα· ὁ ἦχος τῶν ὀργάνων κι οἱ φωνὲς τῶν ἐθνῶν, ποὺ ἀναγγέλλουν, ἀπ' τὸ ὕψος τῶν μιναρέδων, τὴν ἔσο αὐτοῦ τοῦ παλατιοῦ ἡ πρίγιγη ὑψη, αὐτὰ ὅλα εἶναι, γιὰ τὰ μάτια τοῦ ξένου, τ' ὡραιότερο καί γραφικότερο θέαμα.

»"Ἀμα μπῆκαν στὰ καταστόλιστα σεράγια τοῦ Ἀλῆ, σὲ πολνάριες μεγάλες κάμαρες, ἔτρεξε ὁ γραμματικὸς τοῦ πασά καί μᾶ ρώτησε, ὅπως συνηθίζουν οἱ Τοῦρκοι, γιὰ τὴν ὑγεία μου.

»Τὴν ἴδλιη ἡμέρα μὲ δέχτηκε ὁ Ἀλῆς. Φοροῦσα στολὴ ἀξιωματικοῦ τοῦ ἐπιτελείου καί ξίφος λαμπρόν. Ἡ σάλα ἤτανε μαρμαροστρωμένη, τὸ συντριδίνι στὴ μέση ἀνάδωλε, τὰ ντδάνια τρίγυρο μὲ χρυσοῦφαντα στρωσίδια. Ὁ θεζίρης μὲ ὑποδέχτηκε ὄρθιος, ποῦνει μεγάλη τιμή, ἀπὸ μέρους μουσουλμάνου κι μ' ἔθαλε νά καθίσω στὰ δεξιά του. Εἶχα, γιὰ δική μου χρήση "Ἑλληνα δραγουμάνο, ὅμως σ' αὐτὴ τὴν περίσταση, τὸ δραγουμάνο ἔκαμε κάποιος γιατρὸς τοῦ "Ἀλῆ, ὁ Σακελλάριος, ποὺ γνώριζε τὴ λατινικὴ γλώσσα.

»Ἡ πρώτη ἐρώτηση τοῦ πασὰ ἤτανε, γιατὶ ταξιδεύω τόσο νέος. Οἱ Τοῦρκοι δὲν ἔχουνε καμιὰ ἰδέα γιὰ ταξίδια, πολὺ γνωτοι γι' ἀπλὴ εὐχαρίστηση. Πρόσθεσε ὕστερα πὼς ὁ Ἀλῆ τοῦ εἶχε πεῖ ὅτι κατάγομαι ἀπὸ μεγάλο σόι καί μὲ παρακάλεσε νά ὑποδέλω τὰ σέβη του στὴ μητέρα μου, ποὺ σᾶς τὰ στέλνω ἀπὸ μέρους τοῦ "Ἀλῆ πασά. Μοῦπε ἀκόμα πὼς πιστεύει στὴν ἐλπιδοφόρα καταγωγή μου, γιατὶ ἔχω αὐτὰ μικρά, μαλλιὰ γναλιστερὰ καί χέρι ἄσπρο καί μικρό. Τὸ σχῆμα μου καί ἡ στολή μου τοῦ ἄρεσαν.

»Μὲ παρεκάλεσε νά τὸν θεωρῶ σὰν πατέρα μου, ὅσον καιρὸ θὰ βρίσκομαι στὴν Τουρκία, καί μὲ δεβαίωσε πὼς κι αὐτὸς θὰ μ' ἔχει σὰν παιδί. Κι ἀλήθεια μοῦ φέρθηκε, ὅπως σὲ παιδί, στέλνοντάς μου, πολλὲς φορὲς τὴν ἡμέρα, μύγδαλα, φρούτα καί γλυκά. Μὲ παρεκάλεσε νά τὸν δλέπω διαρκῶς, τὸ δοῦλο κατὰ προτίμηση, ποὺ εἶχε περισσότερη ἄνεση. "Ἐρυγα, ἀφοῦ μοῦ πρόσφερε καφὲ καί τσιμπούκι. Τὸν ξανεδῶ τρεῖς φορὲς ὁλόκληρα. Εἶναι παράξενο πὼς οἱ Τοῦρκοι, ποὺ δὲν ἔχουν στὸν νοῦ τους οὔτε ἀξιώματα κληρονομικὰ οὔτε μεγάλες οἰκογένειες, ἔχουν ἀπ' τὶς συοὶ τανικές, ἐκτιμοῦνε τόσο πολὺ τὸ σόι, γιατὶ πιστεύουν πὼς ἡ γενεαλογία μου δάρυνε ἀπὸ συνείδηση τὸν πρωτοστάτη ἀπ' τὸν τίτλο μου».

Ὁ Βύρων ἔκαμε τὴν ἐφήμερη γνωριμία του μὲ τὴν "Ἠπειρο, ἔφτασε ὡς τὸ Τεπελένι, γιὰ νά ἠκανοποιήσει τὴ σφοδρὴ του ἐπιθυμία νά δεῖ ἀπὸ κοντὰ τὸ λιοντάρι τῆς Ἀρβανιτιάς καί τὸ ἀνατολίτικο περιδάλλον του. Ἀπὸ τὸ ταξίδι του αὐτὸ θὰ ἐμπνεοστεῖ σὲ ὑπέροχες στροφὲς στὸν Τσιαλίντ Χάρολδ.

"Ἀποχαιρετώντας τὴν "Ἠπειρο θὰ γράψει τοὺς στίχους:

Μὰ νά, ἀργοσαδοῦνε τὰ δουνὰ καί ἡ "Ἠπειρος μακρυάνει,
τὸ μάτι ποὺ ὅλο στὰ ψηλὰ νὰ δλέπει ἔχει ἀποστάσει,
ἠδονικὰ σ' ὁλόχλωρο λαγκάδι ξαποστάσινει,
τὸ πιὸ χλωρὸ ποὺ ἡ ἀνοιξη θαρρεῖς κι ἔχει σκεπάσει!
Γιατὶ τοῦ κάμπου ἡ ὁμορφιὰ πανώρια εἶναι κι αὐτή,
ἐκεῖ ποὺ μεγαλόπρεπο ποτάμι τὴν ἀπλάδα
ξεσκίζει τὴν ἀπέραντη, καί στὶς ὀχθὲς τοῦ ἀράδα
σειοῦνται τὰ δέντρα, καί οἱ ἴσκιοι τους χορεύουν πλουμιστὰ
πὰ στὸν καθρέφτη τῶν νερῶν, ἢ μὲ τ' ἀχνὸ φεγγάρι
κοιμοῦνται μὲ τὴ γόησσα μεσανυχτίσια χάρη.

ΜΥΡΩΝΙΤΗ

ΤΟ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ
ΜΕΤΑΞΥ Κ.Κ.Α. ΚΑΙ Κ.Κ.Ε.

Ἀσυνέπειες τοῦ Ἐμβὲρ Χότζα

ΕΚΔΟΣΙΣ
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΒΟΡΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ
ΕΦ. «ΠΥΡΣΟΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ»

ΑΘΗΝΑΙ 1979

Στὴν ἐποχὴ τοῦ βασιλιὰ τοῦ Ἰσραὴλ Ἀχαὰδ ἔζησε καί ἔδρασε ὁ προφήτης Ἠλίας ('Ἐλιζὲ στὰ ἑβραϊκὰ καί Ἠλιοὺ στὴ μεταφραση τῶν Ἑβδομήκοντα).

Ὁ Ἀχαὰδ ἔδειχνε μεγάλη περιφρόνηση στὸ Θεό. Ἡ δέ γυναίκα του ἡ Ἰεζάδελ, ποὺ κατογόταν ἀπὸ βασιλικὴ γενιά, μιᾶς γειτονικῆς χώρας, ὅπου ὁ λαὸς τῆς προσκυνοῦσε τὸν Βάαλ ἤταν φανατικὴ. Ἤταν πεισματάρα καί ἔκανε πάντα ὅ,τι ἤθελε.

Μιὰ μέρα τῆς ἦρθε ἡ ἰδέα νά δάλει τὸν λαό τοῦ Ἰσραὴλ νά προσκυνήσει τὸν Βάαλ, ὅπως ἐκεῖνη. «Νὰ μοῦ κτίσεις ἕναν ὡραῖο ναὸ γιὰ τὸν Θεό μου τὸν Βάαλ» εἶπε στὸν Ἀχαάδ.

Καί ὁ Ἀχαὰδ γιὰ νά τήν εὐχαριστήσει διέταξε νά χτιστεῖ ὁ ναός.

«Ἔλα καί ἐσύ μαζί μου στό ναό», τοῦ εἶπε ἡ Ἰεζάδελ.

Καί ὁ βασιλιὰς μπῆκε στό ναό καί ἐγονάτισε μπροστά στό ἄγαλμα τοῦ Βάαλ.

«Ὁ ναός τοῦ Βάαλ πρέπει νά ἔχει ἱερεῖς ποὺ νά πιστεύουν στὸ Βάαλ» τοῦ εἶπε ἡ Ἰεζάδελ.

Τότε ὁ Ἀχαὰδ ἐπέτρεψε νά ἔλθουν χίλιοι ἱερεῖς τοῦ Βάαλ ἀπὸ τὴν πατρίδα τῆς γυναίκας του. Οἱ τετρακόσιοι πενήντα μάντεις ἔτρωγαν ἀπὸ τραπέζι τους. Ἔτσι στὴ λίγο καιρὸ ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς χώρας εἶχαν γεμίσει μὲ τὰ θυσιαστήρια τοῦ Βάαλ. Ἀλλὰ στὴν πεδιάδα οἱ Ἰσραηλίτες γεωργοὶ ἄκουσαν τὰ μουγκρητὰ τῶν ζώων, τίς φωνές καί τά ὑέλια τῶν ἱερέων. Ἀνέβαιναν οἱ λαοὶ νά ἰδοῦν τί συνέδαινε καί πολλοὶ ἀλλαξοπιστοῦσαν καί ἔκαναν θυσίες στὸν Βάαλ.

Ἀλλὰ ἡ Ἰεζάδελ ἤταν εὐχαριστημένη.

Κάθε ἡμέρα ἀγρίευε ἡ ἡμέρα ποὺ ὁ Βάαλ θὰ ἔλεγε ὁ μόνος Θεός τοῦ Ἰσραὴλ» συλλογίζοταν.

Ἀλλὰ ἡ Ἰεζάδελ εἶχε ξεχάσει τοὺς προφήτες. Οἱ προφήτες ἤταν ἄνθρωποι διαλεγμένοι ἀπό τό Θεό, γιά νά διαλαλοῦν τό λόγο του. Ἤταν οἱ ἀπεσταλμένοι Του στή γῆ. Ἐπειρωνεύοντο λαοί, στή χώρα καί ἐδίδασκαν στό λαό νά ζεῖ σύμφωνα μὲ τίς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ. "Ἤξεραν ὅτι ὁ ἄνθρωπος δέ μπορεῖ νά ἀδιαφορήσει καί στό Θεό καί στό Βάαλ. Ὁ Θεός θέλει νά ἀγαπᾶ ἕνα ἄνθρωπο καί νά κάνουμε πάντα τὸ δίκαιο καί τὸ ἀγαθό. Ἐνῶ οἱ ἱερεῖς τοῦ Βάαλ ἐδιδάσκον τά ἀντίθετα καί ἤθελαν κυρίως καί ἄδικοι.

Οἱ προφῆτες προειδοποιοῦσαν τοὺς Ἰσραηλίτες νά μή προσέχουν θυσίες στὸ Βάαλ.

Ἀλλὰ ἄλλοιος ἐθύμωσε καί ἔστειλε νά φονεύσουν τούς στρατιῶτες τῆς «Νέα σκοτώστε» τοὺς εἶπε, «ἐδῶ τοὺς προφῆτες τοῦ Θεοῦ ὅπου καί ἂν τοὺς δρεῖτε. Τὸ νοῦ σας νά μή σᾶς ξεφύγει ἀκόμα».

Ἑκατοντάδες προφῆτες δρήκαν τὸ θάνατο. Πολλοὶ ἔφυγαν μονά γιά νά σωθοῦν καί ἄλλοι ἀναγκάστηκαν νά ζοῦν κρυμμένοι σὲ σπήλιες.

Μόνο ἕνας προφῆτης οὔτε φοβήθηκε οὔτε ἔπαψε νά διδάσκει. Ὁ προφῆτης Ἠλίας.

Στὴν περίοδο τοῦ ἀγρίου διωγμοῦ τῶν προφητῶν συναντήθηκαν τὴ πρώτη φορά ὁ βασιλιὰς Ἀχαὰδ μὲ τὸν προφήτη Ἠλία. Ἐνῶ ὁ βασιλιὰς ἐπήγαινε νά ἐπισκεφθεῖ τὸν ἀρχιστράτηγο τοῦ Ἰσραὴλ παρουσιάστηκε ξάφνου μπροστά του ἕνας ἄγνωστος, ντυμένος μὲ τὴν προφητικὴ μανδύα — δηλαδὴ μιὰ προβιά. Εἶχε μακριὰ μαλλιὰ καί θέμωμα ἀπότομο.

Θέλ ἐστειλε νά σέ δρῶ ὁ Θεός» εἶπε στό βασιλιά. «Ἐπειδὴ ἐσύ ζωντανὸς Θεός, δὲ θέα ποτιστεῖ ἡ γῆ μὲ δροχή, οὔτε μέ τέλεστατα ροῦχα τους, τὰ ἄσπρα μακριὰ πουκάμισα, χουσοκέντητα στὶς ἄκρες, τίς φέρμελες καί τὰ δυσσινιὰ δελουδένια κοτογέλεκα, μ' ὁλόχρυσα σειρήτια σ' ἕνα σωρὸ ἀραδοχαρτωμένα μὲ γούστο καμωμένα, μὲ τ' ἀσημοκαπνισμένα πιστόλια καί τὰ μαχαίρια τους· Οἱ Τάταροι, μὲ τὰ φηλὰ καπέλα τους οἱ Τοῦρκοι μὲ τὶς πλατιὲς τους γούνες καί τὰ δαριὰ σαρίκια οἱ στρατιῶτες κι οἱ Ἀραπάδες ποὺ κρατοῦνε τ' ἀλ

ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΓΝΩΜΕΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΟ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. ΒΙΟΛΑΡΑΚΗ (δικηγόρου) πρὸς τὸν διευθυντὴ - ἐκδότη τῆς ἐφημερίδος «Βορειοηπειρωτικὸς Ἑλληνισμὸς»

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐφημερίδος «Βορειοηπειρωτικὸς Ἑλληνισμός», ἀπεστάλη στὸν διευθυντὴ - ἐκδότη τῆς ἐφημερίδος αὐτῆς, ἀπὸ τὸν Κρητικὸ κ. Βιολαράκη, δικηγόρο, ἐπιστολή, ποὺ τὸ περιεχόμενό της ἔχει εὐρύτερες προεκτάσεις στὸ βορειοηπειρωτικὸ θέμα καὶ στοὺς Βορειοηπειρῶτες. Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ κοινοποιήθηκε καὶ στὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ Βορειοηπειρωτικοῦ Ἀγῶνος, ἐκ μέρους τῆς ὁποίας ὁ Γενικὸς Γραμματέας της ἔστειλε στὸν ἐπιστολογράφο σχετικὴ ἀπάντηση. Ἀκριβῶς γιὰ τὶς εὐρύτερες προεκτάσεις τοῦ περιεχομένου τῶν ἐπιστολῶν αὐτῶν καὶ ἀπὸ γενικώτερη δεοντολογία, τὶς καταχωρίζουμε στὴ συνέχεια:

Ἀθήνα, 17 Γιούλη 1979

Κύριε Διευθυντή,

Προχτὲς στὸ σπίτι φίλου γιατροῦ συμπολίτη μου, ἀπὸ τὰ Χανιὰ τῆς Κρήτης, τυχαῖα στὸ γραφεῖο του εἶδα μερικὲς ἐπαρχιακὲς ἐφημερίδες τοῦ νησιοῦ μας, καὶ πάνω σ' αὐτὲς μιὰ ἐφημερίδα μὲ τὸν τίτλο «Βορειοηπειρωτικὸς Ἑλληνισμός». Δὲ φαντάζεστε τὴ χαρά μου, γιατὶ ἡ οἰκογένειά μας ἔχει στενοὺς δεσμοὺς μὲ τὴ Β. Ἤπειρο. Ὁ πάππος μου, Θύμιος Βιολαράκης, γνωστὸς σὰν καπετὰν Θύμιος, πολέμησε στὴν Αὐτόνομο Ἤπειρο γιὰ τὴ λευτεριά σας, κι ἔπεσε παλικαρίσια πολεμώντας στὴ μάχη τοῦ Τσέπου, ὅπως μᾶς ἱστοροῦσε, κρατώντας μας στὴν ἀγκαλιά της ἡ γιαγιάκα μας. Ὁ πατέρας μου, Γιωργάκης Βιολαράκης, πολέμησε ὡς ἔφεδρος ἀξιωματικὸς στὴν Ε' Μεραρχία Κρητῶν, στὸ βαρὺ πυροβολικό, κι ἐτραυματίστηκε στὴ χιλιοξακουσμένη Τρεμπεσίνα, τὸ Μάρτιο τοῦ 1941.

Τὴν πῆρα αὐτὴ τὴν ἐφημερίδα καὶ τὴ διάβασα μὲ προσοχὴ ἀπὸ τὴν πρώτη ὡς τὴν τελευταία της σελίδα. Ὁμολογῶ πὼς ἔμεινα κατάπληκτος. Ὅμως, πολλὰ σημεῖα δὲν τὰ κατάλαβα. Ἂν κι εἶμαι δικηγόρος, προσπάθησα νὰ δῶ, τί τέλος πάντων λένε αὐτὲς οἱ σελίδες τῆς ἐφημερίδας σας, καὶ παρ' ὅλες τὶς προσπάθειες, μοῦ φάνηκαν σκοτεινὰ κι ἀκαταλαβίστικα σημεῖα, σὰν νάτανε γραμμένες ἀπὸ ἄνθρωπο ποὺ δὲν ξέρει καὶ δὲν καταλαβαίνει ἑλληνικά. Τὴν ἔδωκα νὰ τὴ διαβάσει κι ὁ φίλος μου, γιατρός, ὁ Στέλιος Περιβολαράκης, γνωστὸς σ' ὅλο τὸ ἡρωικὸ νησί μας, καὶ τὸν παρακάλεσα νὰ μοῦ ἐξηγήσει, ὅσα δὲν καταλάβαινα. Κι ἐκεῖνος βρέθηκε στὴν ἴδια ἀμηχανία. Καὶ σὰν ἀψὺς Κρητικός, γυρίζει καὶ μοῦ λέει σὲ μιὰ στιγμή: «Θύμιο, γι' αὐτοὺς πολέμησαν 'κεῖ πάνου καὶ σκοτώθηκαν τὰ κοπέλια μας».

Τώρα θὰ κατέβω στὸ νησί. Στὴν ἐφημερίδα μας «Κῆρυξ Χανίων» θὰ γράψω μερικὰ ἄρθρα γιὰ τὴν σκλαβωμένη πατρίδα σας, ποὺ νάι πέρα γιὰ πέρα σπαρμένη μὲ τὰ κόκαλα τῶν παλικαριῶν τῆς πατρίδας μας Κρήτης, ποὺ πέσαν στὰ βουνὰ τῆς Β. Ἠπείρου. Μπορεῖτε τάχατες νὰ μᾶς ὑποδείξετε ποῦ πολέμησαν οἱ δικοί σας καὶ ποῦ ἔπεσαν; Ἔπεσαν ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ τὴν οἰκογένειά σας; Θὰ γράψουμε τὰ ὀνόματά τους στὶς χρυσὲς σελίδες τῆς κρητικῆς ἱστορίας, κι ἂς μὴν εἶναι Κρητικοί, ἀρκεῖ ὅτι ἔπεσαν γιὰ τὴ Β. Ἤπειρο. Ἡ Β. Ἤπειρος τυπικὰ ἀνήκει σὲ σᾶς, κ. Διευθυντή, στὴν οὐσία ἀνήκει στὴν Κρήτη. Ἐμεῖς οἱ Κρητικοὶ θὰ ἀναλάβουμε καὶ πάλι τὸν ἀγώνα, γιὰ τὴ λύτρωσή της ἀπὸ τὸ φοβερὸ ζυγό, ποὺ τῆς ἐπιβλήθηκε. Τὰ κοπέλια τῆς Κρήτης ἔγραψαν κεῖ πάνω στὶς ψηλὲς βουνοκορφὲς τῶν βορειοηπειρωτικῶν βουνῶν, ἀληθινὲς σελίδες δόξας, κι ὄχι οἱ ἀπόλεμοι πατριδοκάπηλοι τῶν ἡμερῶν μας.

Ἐλπίζω ὅσο θὰ γράψω νὰ τὰ καταλάβουν καλὰ οἱ συμπατριῶτες μου τῆς λεβεντογέννας Κρήτης. Εὐτυχῶς ζοῦν πολλοὶ γέροι ἀκόμα, ποὺ πολέμησαν στὴν Αὐτόνομο τοῦ '14 καὶ γράφουν τὰ ἀπομνημονεύματά τους. Ζοῦν πολεμιστὲς τοῦ ἔπους τοῦ '40 καὶ θὰ θυμηθοῦν τοὺς ἀγῶνες τους.

Διαβάζοντας, κ. Διευθυντή, τὰ σκοτεινὰ σημεῖα τοῦ «Βορειοηπειρωτικοῦ Ἑλληνισμοῦ», θυμήθηκα τί κάναμε, φοιτητὲς τότε, στὶς ἐκλογὲς τοῦ 1956. Ζοῦσε ἀκόμα ὁ μακαρίτης Δελαπατρίδης, ποὺ ἐμφανιζόταν σὰν ἀρχηγὸς τῶν «Κυανοαίμων». Εἶχε βγεῖ ἀπὸ χρόνια ἀπὸ τὸ Δρεμοκαΐτειο σὰν ἀκίνδυνος, καὶ ζοῦσε μὲ τὰ ἐλέη καὶ τὶς συνδοσμὲς φιλανθρώπων κυριῶν τῆς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας. Φοροῦσε, χειμώνα - καλοκαίρι τὴ ρεντικότα του, τὸ ἄσπρο του κολάρο, τὸ ἡμίψηλο, κι ὅπως ἤτανε χοντρὸς σὰν ἐλέφας, γύριζε παντοῦ στοὺς κεντρικοὺς ἀθηναϊκοὺς δρόμους κι ἐκήρυσσε τὶς ἀρχὲς τοῦ κόμματός του: «λευτεριὰ στὴ γυναίκα, ροῦχα στοὺς φτωχούς, δωρεὰ φαγητὸ στὰ ἑστιατόρια, μαθητὲς νὰ διευθύνουν τὸ ὑπουργεῖο Παιδείας, νὰ καταργηθοῦν οἱ ἐξετάσεις, νὰ δίνονται τὰ πτυχία σ' ἕνα χρόνο καὶ νὰ ἱδρυθεῖ γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Ἑλλάδα ὑπουργεῖο Ἔρωτος. Θὰ βγαίνουν ἐφημερίδες, ποὺ ὅσοι θὰ τὶς διαβάζουν, δὲ θὰ καταλαβαίνουν τίποτε, ἂν δὲν ἔχουν περάσει ἀπὸ τὸ Δαφνί».

Τὸ 1956 μαζωχτήκαμε πολλοὶ φοιτητὲς καὶ γιὰ νὰ σπάσουμε κέφι, κάναμε ἔρανο καὶ βγάλαμε γιὰ χάρη τοῦ Δελαπατρίδη τὴν ἐφημερίδα μὲ τὸν τίτλο «Ἀναγέννηση», μιὰ κι ὁ Ἀρχηγὸς εἶχε ἀναγεννηθεῖ στὸ Δαφνί. Φυσικά, Διευθυντὴς - Συντάκτης ἤτανε ὁ ἴδιος ὁ Δελαπατρίδης. Τὸν βάλαμε νὰ γράψει τὸ κύριο ἄρθρο. Τὸ γραψε ὁ καημένος, μὲ μόνη τὴ διαφορά, ποὺ δὲν καταλάβαινε κανένας τί ἤθελε ὁ δραπέτης τοῦ Δαφνιοῦ. Ὅλοι ἔτρεχαν νὰ πάρουν τὴν ἐφημερίδα τοῦ Ἀρχηγοῦ τῶν Κυανοαίμων, ποὺ εἶχε σύμβολο τὸν Ἔρωτα, κρατώντας ἕνα βέλος. Δὲ βγῆκε ζημιωμένος ὁ δυστυχής. Κάτι κέρδισε ἀπὸ τὴν «Ἀναγέννηση».

Καὶ τώρα, ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια, διαβάζοντας στὸ σπίτι τοῦ καιροῦ μου φίλου τὸ «Βορειοηπειρωτικὸ Ἑλληνισμό», ξανάφερα στὸ νοῦ μου τὸν καλοκάγαθο κι ἀκίνδυνο Ἀρχηγὸ τῶν Κυανοαίμων. Μήπως τάχατες βρυκολάκιασε τὸ πνεῦμα του καὶ συνεχίζει τὸ ἔργο τῆς «Ἀναγέννησης» μ' ἄλλο ὄνομα, ποὺ δὲν ἔπρεπε. Μιὰ καὶ βγάλατε ἐφημερίδα τέτοιου εἴδους, κ. Διευθυντή, γιατὶ δὲν βρήκατε ἕναν ἄλλο τίτλο; Ἤταν ἀνάγκη νὰ ταράξεις τὰ κόκαλα τῶν ἡρωικῶν νεκρῶν μας στὰ βουνά σας;

Ἐμεῖς οἱ Κρητικοὶ ἐνδιαφερόμαστε πλειότερο γιὰ τὴν σκλαβωμένη πατρίδα σας. Ἂν ἐσεῖς εἶστε ἀνάξιοι νὰ κάμετε ἐθνικὸ ἀγώνα, θὰ τὸν ἀναλάβουμε ἐμεῖς οἱ Κρητικοί, γιατὶ ἔτσι μᾶς προστάζουν οἱ ψυχὲς τῶν συμπατριωτῶν μας, ποὺ πέσαν σὲ μιὰ χώρα ποὺ ἔχει ἔνδοξο παρελθόν κι ἀνάξιους, δυστυχῶς, ἀπογόνους.

Ὄχι βρυκόλακες τύπου Δελαπατρίδη, κ. Διευθυντή. Σᾶς θέλουμε τοὺς Βορειοηπειρῶτες Ἕλληνες μὲ σωστὰ μυαλά, ἀγαπημένους καὶ μονιασμένους, καὶ τότε θἄχετε τὴν ὑποστήριξη ὅλης τῆς Κρήτης, ὅλου τοῦ νησιοῦ μας. Θὰ τὰ διδάσετε, ἄλλωστε, στὸν «Κήρυκα» καὶ θὰ καταλάβετε καλύτερα τὶς ὑποχρεώσεις σας, γι' αὐτοὺς ποὺ πέσαν ἐκεῖ πάνω στὴν τιμημένη κι αἱματοποτισμένη γῆ τῆς Β. Ἠπείρου.

Μὲ κρητικοὺς χαιρετισμοὺς

ΕΥΘ. Γ. ΒΙΟΛΑΡΑΚΗΣ
Δικηγόρος

ΑΚΟΜΗ ΦΤΩΧΟΤΕΡΗ Η ΑΛΒΑΝΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗ ΡΗΞΗ ΤΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΚΙΝΑ

ΛΟΝΔΙΝΟ, (Ἰδ. Ὑπηρεσία).— «Ἡ Ἀλβανία βυθίζεται», γράφει σὲ τελευταῖο του φύλλο ὁ «Ὀμπσέρβερ» τοῦ Λονδίνου, σχετικὰ μὲ τὴ σημερινὴ κατάσταση στὴ μικρὴ βαλκανικὴ χώρα.

«Ἡ ἀνοιχτὴ ρήξη τῆς Ἀλβανίας μὲ τὴν Κίνα — γράφει ὁ «Ὀμπσέρβερ» — ποὺ χρονολογεῖται ἤδη ἀπὸ δύο ἐτῶν, γονατίζει γοργὰ τὴ χώρα στὸν οἰκονομικὸ τομέα, σύμφωνα μὲ παρατηρητές. Τὰ ἐπίσημα στοιχεῖα, γύρω ἀπὸ τὴ φτωχότερη χώρα τῆς Εὐρώπης, εἶναι πολὺ σπάνια, ἀλλὰ πρόσφατα, στὸ Συνέδριο τοῦ κυβερνῶντας κόμματος, ἔγινε σύγκριση τοῦ ποσοστοῦ αὐξήσεως διαφόρων τομέων, μὲ ποσοστὰ τῶν ἴδιων τομέων πρὸ 20ετίας καὶ ὄχι πρὶν ἀπὸ τὴ ρήξη μὲ τὴν Κίνα. Δυτικοὶ διπλωμάτες, ἰδιαίτερα ἀνήσυχοι γιὰ τὴ χώρα αὐτὴ μὲ τὴ στρατηγικὴ σημασία, ἔχουν παρατηρήσει ὅτι ἀνατολικοευρωπαϊκὲς χῶρες ἔχουν αὐξήσει τὴν ἐμπορική τους ἀντιπροσώπευση στὰ Τίρανα. Ἡ Βουλγαρία — ἡ κυριότερη σύμμαχος τῆς Σ. Ἑνώσεως — ἔχει τώρα τουλάχιστον ἕναν ἀκόμη ἐμπορικὸ ἀξιωματοῦχο στὴν ἀλβανικὴ πρωτεύουσα», τονίζει ἀκόμη ὁ «Ὀμπσέρβερ».

ΠΥΡΣΟΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

Γραφεῖα: ΒΕΡΑΝΖΕΡΟΥ 4—ΑΘΗΝΑΙ. Τηλ. 639.095
Ταχυδρομικὴ Θυρὶς 677.

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ:

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Ἐτησία	Δραχμ.	200
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Ἑξάμηνος	»	120
Τραπεζῶν, Ἱδρυμάτων	»	800
Δήμων καὶ Κοινοτήτων	»	400
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Γενικῶς δι' ὅλας τὰς χώρας (ἀεροπορικῶς)	$	20
ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ: Ἕκαστον ἑκατοστὸν στήλης	Δρχμ.	100

Διευθύνσεις συμφώνως τῷ Νόμῳ:
Τῆς Ἐπιτροπῆς: ΛΑΜΠΡΟΣ ΣΠΥΡΟΥ, Ἀμύντα 4.
Ὑπεύθυνος ἐπὶ τῆς ὕλης: ΣΠΥΡΟΣ ΔΑΠΕΡΓΟΛΑΣ, Καποδιστρίου 8, Ἄνω Βριλήσσια.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΗΣ Κ.Ε.Β.Α.

Στὴν παραπλεύρως ἐπιστολὴ ἀπαντάει ὁ Γεν. Γραμματεὺς τῆς ΚΕΒΑ κ. Ι. Τσαμπέρης μὲ τὴν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

Ἀθῆναι 25 Ἰουλίου 1979

Φίλε κ. Βιολαράκη,

Ἐλπίζουμε ἡ ἐπιστολή μας αὐτὴ νὰ σᾶς βρεῖ στὴ διεύθυνση ποὺ γράφετε πάνω - πάνω στὸ γράμμα σας. Καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ σᾶς βρεῖ, γιατὶ κι ἐμεῖς κάτι θέλουμε νὰ σᾶς ποῦμε.

Κατ' ἀρχὴν θὰ θέλαμε νὰ συμφωνήσουμε μὲ πολλὰ ἀπὸ τὰ σημεῖα τῆς γραφῆς σας, ἀφοῦ ἀρχικὰ ξεκαθαρίσουμε μερικὰ πράγματα.

Καὶ θ' ἀρχίσουμε λίγο ἀνάποδα γιὰ νὰ σᾶς θυμίσουμε ὅτι στὸ '14, στὸν Αὐτονομιακὸ Ἀγῶνα, δὲν πιστεύουμε νὰ ἐπιμένετε ν' ἀρνεῖσθε ὅτι οἱ Βορειοηπειρῶτες ἦταν παρόντες Γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Μόνο Κρῆτες ἦταν ὅλα ἐκεῖνα τὰ τουφέκια; Δὲν μπορεῖ ν' ἀνέβηκαν 4.000 ἄνδρες τῆς Κρήτης καὶ νὰ ἔφυγαν ἀπ' ἐκεῖ οἱ Βορειοηπειρῶτες. Λογικὰ δὲ στέκει. Ἄρα δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἔτσι. Τὸ ὅτι οἱ Κρῆτες ἦταν παρόντες, ἄσχετο δέκα, εἴκοσι ἢ χίλιοι, ἦταν ἐκεῖ. Πολέμησαν, καὶ αὐτὸ γιὰ μᾶς μετράει καὶ δὲν τὸ λησμονήσαμε ποτέ. Καὶ ἐδῶ ποὺ τὰ λέμε, στὴν Κρήτη πάλι κρυφὰ - δειλὰ στρέφουμε τὸ βλέμμα γιὰ βοήθεια, ἄμποτες χρειασθεῖ.

Στὸ '40—'41, δὲν μπορεῖ νὰ τὄστριψαν καὶ πάλι οἱ Βορειοηπειρῶτες, κ. Βιολαράκη, γιατὶ μετά, τοὺς σκότωσαν οἱ Ἀλβανοί, ἀφοῦ σήκωσαν τὰ ὅπλα ἐναντίον τῶν Ἰταλῶν καὶ τῶν Ἀλβανῶν. Στὴ διάθεσή σας χιλιάδες ὀνόματα φονευθέντων στ' ἀρχεῖα μας. Ἐδῶ κάνατε, μόνο, τὸ λάθος. Καὶ δὲν θὰ μπορέσουμε νὰ συμφωνήσουμε. Φανταζόμαστε, ὅτι κι ἐσεῖς θὰ πρέπει νὰ ὁμολογήσετε, ὅτι στὸ σημεῖο αὐτό, τὸ πιὸ λεπτὸ γιὰ μᾶς, θελήσατε νὰ μᾶς θίξετε. περισσότερο καὶ ἴσως αὐτὸ νὰ δίνει καὶ τὸ μέτρο τοῦ πνεύματος κάτω ἀπὸ τὸ ὁποῖο γράφτηκε τὸ γράμμα σας. Ἐμεῖς ὅμως παραβλέπουμε αὐτό.

Πεῖτε μας ὅμως, κ. Βιολαράκη. Τί ἔγινε στὴν Ἐπανάσταση τῆς Κρήτης; Πόσοι δὲν προδόθηκαν ἀπὸ σᾶς τοὺς ἴδιους τοὺς Κρητικούς; Πόσοι δὲν προσκύνησαν τὸν Τοῦρκο; Πόσοι τσακωμοὶ μεταξύ σας, πόσοι σκοτωμοὶ ἀκόμα; Μὴν εἶσθε ἄδικος, κύριε Βιολαράκη. Ἕλληνες εἴμαστε. Καὶ αὐτὰ συνέβησαν καὶ συμβαίνουν παντοῦ στὸν τόπο αὐτὸν καὶ στὴ φυλὴ ποὺ ἀνήκουμε, καὶ τότε καὶ τώρα καὶ πάντα.

Μόνο ποὺ σεῖς λευτερωθήκατε. Καὶ ὅλοι οἱ πρῶην ὑπόδουλοι Ἕλληνες, μᾶς κρίνουν γιὰ τὰ λάθη τὰ ἴδια ποὺ καὶ σεῖς κάνατε. Τότε ὅμως ἐμεῖς δὲν σᾶς κρίναμε. Θλιβόμαστε μόνο καὶ προσπαθοῦσαμε νὰ διορθώσουμε τὰ πράγματα. Γιατί, οἱ Βορειοηπειρῶτες βρέθηκαν παρόντες, μὰ δέκα, μὰ εἴκοσι, μὰ πεντακόσιοι, σ' ὅλα τὰ ἀπελευθερωτικὰ κινήματα. Καὶ αὐτὰ δὲν τὰ λέμε ἐμεῖς. Τὰ λένε οἱ ἱστορίες τῶν κινημάτων καὶ ἐπαναστάσεων, ὅπου αὐτὰ ἔγιναν στὴν Ἑλλάδα.

Ἄς ἔλθουμε στ' ἄλλο. Ἀπευθύνεσθε στὸν Διευθυντὴ αὐτῆς τῆς ἐφημερίδος. Καὶ πολὺ καλὰ κάνετε. Ὅπως ξέρετε, ἡ ἀρχομανία εἶναι ἀνθρώπινη ἀδυναμία. Καὶ σὲ μᾶς τοὺς Ἕλληνες ἔχει περισσότερο ἐπιδημικὴ διάθεση, ἀπ' ὅσο ἔχει σὲ ἄλλους λαούς. Τώρα, τὸ ὅτι τὸ ἀρχαῖο ρητὸ ἀποδεικνύεται ἀληθινό, ἔ, τί νὰ κάνουμε; Γι' αὐτὸ καὶ ἐπικράτησε σὰν σοφὸ «Ἀρχὴ ἄνδρας δείκνυσι», κ. Βιολαράκη. Καὶ ἡ Ἀρχὴ ἔδειξε τὸν ἄνδρα στὸ πρόσωπο τοῦ κ. Διευθυντῆ τῆς ἐφημερίδας ποὺ διαβάσατε.

Δυστυχῶς, ὑπάρχουν καὶ τέτοιοι μεταξύ μας. Ὅμως, δὲν εἶναι σωστὸ νὰ μᾶς καταδικάζετε ὅλους. Γιατὶ αὐτὸ θὰ ἦταν παράλογο. Κι ἐδῶ ἀρχίζουμε νὰ συμφωνοῦμε μὲ ὅλα τὰ ὑπόλοιπα ποὺ γράφετε. Ἀλλὰ ζοῦμε σὲ μιὰ ἐλεύθερη καὶ δημοκρατικὴ χώρα. Καὶ ὁ καθένας εἶναι ἐλεύθερος νὰ γράφει καὶ νὰ κινεῖται ὅπως νομίζει. Εἶναι θλιβερὸ βέβαια αὐτὸ ποὺ συμβαίνει. Ἀφοῦ, ὅμως, ἡ «κρίση» λείπει ἀπὸ τὰ πρόσωπα αὐτὰ καὶ δὲν καταλαβαίνουν τί ζημιὰ προκαλοῦν, τί μποροῦν νὰ κάνουν οἱ ἄλλοι νοῦνεχεῖς Βορειοηπειρῶτες; Ἀντιδροῦν μὲ ὅσα μέσα διαθέτουν. Καὶ ὑφίστανται καὶ τὴν ἄδικη κριτικὴ τῶν ἄλλων, ὅπως καλὴ ὥρα καὶ ἡ δική σας.

Πάντως σὲ μᾶς προσφέρατε θετικὴ ὑπηρεσία, κύριε Βιολαράκη, καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμε.

Βρεθήκατε σεῖς καὶ τοῦ τὰ ψάλατε. Γιατὶ ὅ,τι προέρχεται ἀπὸ ἐμᾶς, τὰ ἐκλαμβάνει ὅτι τὸ κάνουμε «ὑπερασπιζόμενοι ἑαυτούς». Ἐνῶ ἀπὸ σᾶς δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι ἡ σωστὴ ἀντίδραση. Ἄσχετα τώρα, ὅτι βραχήκαμε κι ἐμεῖς. Δὲν πειράζει. Θὰ ξυπνήσει πολλοὺς τὸ βρέξιμό σας.

Τελειώνοντας, θὰ παρακαλούσαμε νὰ ἔχουμε μιὰ καλύτερη ἐπαφὴ καὶ κυρίως, δικαιότερη. Γιατὶ πολὺ μᾶς ἔχει πνίξει ὁ πόνος καὶ τὸ ἄδικο.

Σᾶς εὐχαριστοῦμε.

ΔΙΑ ΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗΝ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΓΩΝΟΣ
Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΣΑΜΠΕΡΗΣ